

Erhvervsstyrelsen
Dahlerups Pakhus
Langelinie Allé 17
2100 København Ø

Pr. e-post til postmar@erst.dk

Direktion

11-11-2013
Statsforvaltningen
Storetorv 10
6200 Aabenraa

JOURNAL NR.: 2013-610/1
SAGSBEHANDLER: HANVIL
DIREKTE TELEFON: 72567201

Telefon: 7256 7000
EAN-Nr. 5798000362222
direktion@statsforvaltningen.dk
www.statsforvaltningen.dk

Ved brev af 15. oktober 2013 (sag: /RIKROS) har Erhvervsstyrelsen anmodet om Statsforvaltningens bemærkninger til udkast til vejledning til erhvervsfremmeloven. Vejledningen er en del af gennemførelsen af regeringsudspillet *Bedre bredbånd og mobildækning i hele Danmark*.

I den anledning skal det herved meddeles, at Statsforvaltningen ikke har bemærkninger til udkastet.

Med venlig hilsen

Torben Sørensen
vicedirektør

EKSPEDITIONSTID:
MANDAG - ONSDAG: 08.00-16.00
TORSDAG: 12.00-18.00
FREDAG: 08.00-16.00

TELEFONTID:
MANDAG-ONS DAG: 08.00-18.00
TORSDAG: 13.00-18.00
FREDAG: 08.00-18.00

Erhvervs- og Vækstministeriet
Erhvervsstyrelsen
Dahlerups Pakhus
Langelinie Allé 17
2100 København Ø

postmar@erst.dk

KRONPRINSESSEGADE 28
1306 KØBENHAVN K
TLF. 33 96 97 98
FAX 33 36 97 50

DATO: 12. november 2013
SAGSNR.: 2013 - 3220
ID NR.: 262659

Høring - udkast til vejledning til erhvervsfremmeloven

Ved e-mail af 15-10-2013 har Erhvervsstyrelsen anmodet om Advokatrådets bemærkninger til ovennævnte udkast.

Advokatrådet har ikke bemærkninger til det fremsendte høringsmateriale.

Med venlig hilsen

Torben Jensen

Rikke Rosenmejer

Fra: Postkasse MAR
Sendt: 12. november 2013 08:11
Til: Rikke Rosenmejer
Emne: VS: Høring- Vejledning til erhvervsfremmeloven (bredbåndsdækning i kommunale udbud + etablering af passiv bredbåndsinfrastruktur)
Opfølgningsflag: Opfølgning
Flagstatus: Blå

Fra: Martin Salamon [mailto:msa@fbr.dk]
Sendt: 11. november 2013 15:28
Til: Postkasse MAR
Cc: Pia Saxild
Emne: Høring- Vejledning til erhvervsfremmeloven (bredbåndsdækning i kommunale udbud + etablering af passiv bredbåndsinfrastruktur)

Forbrugerrådet har modtaget ovennævnte udkast til vejledning til erhvervsfremmeloven vedr. bredbåndsdækning i kommunale udbud og etablering af passiv bredbåndsinfrastruktur i høring, og har ikke bemærkninger til udkastet.

Med venlig hilsen

Martin Salamon
 Cheføkonom / Chief Economist
 Forbrugerrådet
 Tlf. direkte: +45 7741 7729
 Mobil: +45 4194 7905
 E-mail: msa@fbr.dk

TÆNK FORBRUGERRÅDET

Danish Consumer Council
 Fiolstræde 17, Postboks 2188, 1017 København K, Danmark
 CVR-nr. 6387 0528

Fra: Pia Saxild
Sendt: 23. oktober 2013 09:54
Til: Anita Barbesgaard; Anja Philip; 'Anne Marie Helt'; 'blha@fbf.dk'; Christine Pihlkjær Jensen; 'fbo@forbrugsforeningen.dk'; 'Lani Bannach'; 'Pia Backer'; Jeanette Dehliz; Klaus Struwe; Lisbeth Baastrup; Liselotte Nygaard; Niels-Ole Bjerregaard
Cc: Martin Salamon
Emne: FBR-høring - NY frist 11. november - erhvervsfremme (bredbåndsdækning i kommunale udbud + etablering af passiv bredbåndsinfrastruktur)

Svarfristen er udskudt til 11. november, se vedhæftede.

Fra: Pia Saxild
Sendt: 16. oktober 2013 09:34
Til: 'Anita Barbesgaard'; Anja Philip; 'Anne Marie Helt' (44amh@hk.dk); 'blha@fbf.dk'; 'Christine Pihlkjær Jensen'; 'fbo@forbrugsforeningen.dk'; 'Jeanette Dehliz'; 'Klaus Struwe'; 'Lani Bannach' (lb@wellutradning.dk); 'Lisbeth Baastrup'; 'Liselotte Nygaard'; 'Niels-Ole Bjerregaard'; 'Pia Backer' (pb@dfkf.dk)
Cc: Martin Salamon
Emne: FBR-høring – frist 5. november – erhvervsfremme (bredbåndsdækning i kommunale udbud + etablering af passiv bredbåndsinfrastruktur)

Forbrugerrådet har modtaget denne høring.

Hvis du/din organisation har en særlig interesse i denne høring, er du velkommen til straks at kontakte Forbrugerrådets sekretariat (Martin Salamon, msa@fbr.dk).

Vi tilstræber, at du senest 2 dage før fristens udløb modtager Forbrugerrådets udkast til høringssvar, hvorefter du vil få en frist på 24 timer til at maile eventuelle bemærkninger til den ansvarlige medarbejder, der så i muligt omfang vil tage højde for dem i det endelige høringssvar. Bemærk i den forbindelse, at Rådet er Forbrugerrådets øverste myndighed, der fastlægger de forbrugerpolitiske hovedretningslinjer, og at sekretariatet i udarbejdelsen af høringssvar skal følge disse.

Du opfordres til at anvende hele eller dele af udkastet i din egen organisations høringssvar. Dette vil øge effekten af vores tilkendegivelser.

Du vil ved høringsfristens udløb modtage Forbrugerrådets endelige høringssvar til orientering.

Såfremt du ikke hører fra os, skyldes det oftest, at sekretariatet har besluttet ikke at afgive høringssvar. Du er velkommen til at kontakte en afdelingschef, hvis ikke du er enig i denne beslutning.

Du er tilmeldt Forbrugerrådets høringsordning, som betyder, at du vil modtage høringsanmodninger, udkast til høringssvar og endelige høringssvar.

Har du spørgsmål vedr. høringsordningen eller ønsker at ændre din tilmelding, bedes du kontakte sekretær Lotte Østerskov Jensen, loj@fbr.dk, tlf. 77 41 77 11.

Med venlig hilsen

Pia Saxild
Sekretær
Forbrugerrådet
Tlf. direkte: +45 7741 7731
E-mail: ps@fbr.dk

TÆNK FORBRUGERRÅDET
Danish Consumer Council
Fiolstræde 17, Postboks 2188, 1017 København K, Danmark

Forbrugerrådet er en uafhængig medlemsorganisation, der varetager alle forbrugeres interesser. Forbrugerrådet udgiver bladene Tænk og Tænk Penge. Se mere på <http://taenk.dk>

Tilmeld dig nyhedsbrevet Forbrugernyt og modtag test, gode råd og nyheder direkte på mail. Tilmeld dig her: <http://taenk.dk/nyhedsbrev>

Erhvervsstyrelsen
Dahlerups Pakhus
Langelinie Allé 17
2100 København Ø
Fremsendes pr email til: postmar@erst.dk

11.november 2013

Vedr. Høring over udkast til vejledning til erhvervsfremmeloven.

HI3G Denmark ApS (herefter HI3G) har den 15. oktober 2013 modtaget høring over udkast til vejledning til erhvervsfremmeloven.

Hermed fremsendes vores bemærkninger:

Teknologineutralitet

Det er vigtigt, at vejledningen til erhvervsfremmeloven er teknologineutral og at dette princip fastholdes og præciseres yderligere igennem hele vejledningen, herunder bør Erhvervsstyrelsen afspejle EU's regler samt de Danske regler omkring teknologineutralitet. Særligt bemærker vi at formuleringen fra udkast til vejledning, som ifølge vores opfattelse ikke opfylder princippet omkring teknologineutralitet:

"Det vil være op til den enkelte kommune at vurdere, hvilke bredbåndshastigheder, der er behov for af hensyn til erhvervsudviklingen, men som udgangspunkt vil der skulle være tale om højhastighedsbredbånd – også kaldet NGA-net, dvs. at infrastrukturen skal kunne levere stabile hastigheder på mindst 30 Mbit/s download"

Definition af erhvervsfremme

HI3G finder det positivt, at det af vejledningen tydeligt fremgår, at kommuner ikke kan/må drive televirksomhed. Særligt bemærker vi dog følgende formulering, hvor det ikke er helt klart hvad bestemmelsen ønsker at regulere:

"For aktiviteter omfattet af erhvervsfremmeloven gælder det som udgangspunkt, at en erhvervsudviklingsaktivitet, der udnyttes til erhvervsformål, ikke samtidig kan anvendes til private formål. Digital infrastruktur har dog en særstilling i denne sammenhæng, idet den f.eks. kan fællesudnyttes i de centrale og mellemcentrale dele af nettet. Virksomhedernes adgang til bredbåndsnets, som udrulles til erhvervsudviklingsformål, vil ikke forhindre borgerne i at benytte samme net".

Således finder vi det også formålstjenligt i vejledningen, at Erhvervsstyrelsen definerer hvad erhvervsfremme omfatter. Herunder bør det præciseres at reglerne også gælder for kommunale virksomheder.

Dækningskrav

Det fremgår af erhvervsfremmeloven og vejledningen, at kommunerne kan stille dækningskrav. Her vil det være nødvendigt at definere, hvad man mener med dækningskrav og hvad er rimeligt at stille som krav. Betyder dækningskrav, at man skal kunne yde dækning et hvilket som helst sted? Hvis det er tilfældet, vil det give risiko for en voldsom stor udgift for bygning af nye sites i områder, hvor det kan være vanskeligt at bygge, samt meget dyrt at få transmission til den pågældende site. Hvis dækningskrav også gælder indendørs, vil det kunne betyde meget dyre indendørs løsninger, hvor en evt. repeater løsning ikke er nok. Der vil også være steder, hvor det ikke vil være muligt at kunne bygge en nye sites. Der kan være steder, hvor det ikke vil være muligt at bygge en ny site pga. f.eks. fredning, fysisk plads eller området kan være af en så svær karakter er det umiddelbart ikke er muligt at give en ordentlig dækning f.eks. skovområder. Derfor anbefaler HI3G af vejledningen indeholder en mere afklaret beskrivelse for hvad dækningskrav præcis det indebærer, men også præcisere, at kommuner ikke må etablere, eller konkurrere med teleselskaberne eller eksempelvis udbyde gratis wifi mv..

Mobilmaster som passiv infrastruktur

Tæt samarbejde med kommunerne er nødvendigt for, at kunne opbygge og opnå bedst og bredest dækning. Derfor er det vigtigt, at vejledningen tydeliggør, at mobilteleselskaberne også skal have medbestemmelse i forhold til hvor mobilmaster og antenner skal stå for at kunne opbygge et net uden huller og/eller kapacitets mangel.

Definition af konkrete planer og markedspris

Slutteligt finder vi det formålstjenligt i vejledningen, at Erhvervsstyrelsen nærmere definerer hvad "**Konkrete planer** om udrulning af bredbånd" er. Dvs. hvordan defineres en konkret plan og hvordan skal dette kunne dokumenteres af teleselskaberne. Samt nærmere definition af "**markedspris** for adgangen til at benytte infrastrukturen". Dvs. en klar præcisering af hvad markedspris er og hvordan man fastsætter denne i fremtiden.

Med venlig hilsen

Anne Louise Vogensen
Legal Counsel

Rikke Rosenmejer

Fra: Postkasse MAR
Sendt: 12. november 2013 08:10
Til: Rikke Rosenmejer
Emne: VS: Høringssvar vedr. udkast til vejledning til erhvervsfremmeloven
Opfølgningsflag: Opfølgning
Flagstatus: Blå
Vedhæftede filer: Signaturbevis.txt

Fra: Lone Vingtoft, LVI [mailto:ivi@regioner.dk]
Sendt: 11. november 2013 17:06
Til: Postkasse MAR
Cc: Anette Prilow, APR
Emne: Høringssvar vedr. udkast til vejledning til erhvervsfremmeloven

Tak for muligheden for at kommentere Erhvervsstyrelsens udkast til vejledning om udrulning af bredbånd i medfør af erhvervsfremmeloven.

Vi er helt enige i, at der er brug for nye tiltag for at nå regeringens mål om, at alle husstande og virksomheder skal have adgang til hurtigt internet, uanset hvor man bor. Der er stadig problemer flere steder i landet, og det påvirker især udviklingsmulighederne i landdistrikterne.

Danske Regioner finder, at der overordnet set er tale om en klar og kortfattet vejledning, der redegør for kommunernes muligheder for at understøtte udrulning af bredbåndsforbindelser til erhvervslivet med hjemmel i erhvervsfremmeloven.

Det er imidlertid Danske Regioners vurdering, at vejledningen ikke vil få en større betydning i praksis. Danske Regioner ser det som et statsligt ansvar at sikre fuld bredbåndsdækning i hele landet og anbefaler, at den statslige indsats opprioriteres.

Venlig hilsen
Lone Vingtoft

Fra: Postkasse MAR [mailto:postmar@erst.dk]
Sendt: 15. oktober 2013 11:21
Emne: Orientering om høring over udkast til vejledning til erhvervsfremmeloven

Til rette vedkommende

Erhvervsstyrelsen har iværksat en høring på Høringsportalen om et udkast til vejledning til erhvervsfremmeloven.

Vejledningen handler om, hvordan kommuner, som en erhvervsfremmeaktivitet kan stille krav om bredbåndsdækning i kommunale udbud samt etablere passiv bredbåndsinfrastruktur. Vejledningen er en del af gennemførelsen af Regeringens udspil *Bedre bredbånd og mobildækning i hele Danmark*.

Høringen har frist den 5. november 2013. Høringsdokumenterne kan findes på Høringsportalen:
<https://hoeringsportalen.dk/Hearing/Details/17171>

De bedste hilsner

Belinda Saa Aalbæk Jensen

07-02-2014

ERHVERVSSTYRELSEN
Dahlerups Pakhus
Langelinie Allé 17
2100 København Ø

Høringssvar vedr.: Vejledning om udrulning af bredbånd i medfør af erhvervsfremmeloven

Det er positivt, at der nu tages initiativ til at lave rammer for kommunernes muligheder for at deltage aktivt i udrulningen af bredbånd.

Vi finder dog, at der er flere uklarheder i udkastet. Eks.:

I udkastet skelnes der flere gange mellem erhvervsrettede og borgerrettede foranstaltninger. Dette er en vanskelig skelnen, der reelt ikke lader sig gøre i praksis. Der er mange analyser, der klart påviser, at bredbånd fremmer erhvervsudviklingen - altså en diskussion om hønen og ægget.

I udkastet (s. 4, afsnit 5) påpeges det, at

"... men som udgangspunkt vil der skulle være tale om højhastighedsbredbånd – også kaldet NGA-net, dvs. at infrastrukturen skal kunne levere stabile hastigheder på mindst 30 Mbit/s download....."

Og på side 5, afsnit c, kræves der, at et kommunalt udbud skal

"Være rettet mod at stille funktionelle krav f.eks. til minimumshastigheder og ikke til anvendelse af en given teknologi."

Af KOMMISSIONENS HENSTILLING af 20/09/2010 om reguleret adgang til næste generation af accesnet (NGA-net) (EØS-relevant tekst) (s. 2) kan man læse at:

"Den digitale dagsorden for Europa rummer mål for udrulning og udnyttelse af hurtigt bredbånd og højhastighedsbredbånd og en række foranstaltninger til udrulning af næste generation af accesnet (NGA) på basis af optiske fibre...." – vores fremhævnning.

Senere i samme dokument står at læse:

" . Derfor er NGA-net på det nuværende trin i den markedsmæssige og teknologiske udvikling kablede fiberbaserede eller avancerede opgraderede kabelnet"

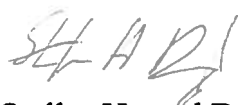
De 2 krav "NGA-net" og "ikke til anvendelse af en given teknologi" er uforenelige.

I udkastet er der adskillige omtaler af tomrør; der findes dusinvis af typer af tomrør afhængig af, hvad de skal bruges til. Det er en upræcis og dermed meget lidt operationel betegnelse.

Vi finder bl.a. af ovenstående årsager, at udkastet har flere problemer, som bør ændres, før det kan tages i anvendelse som vejledning om udrulning af bredbånd. Men vi kvitterer igen for, at Erhvervsstyrelsen med vejledningen har intention om at skabe større klarhed over, hvordan kommunerne kan bane vej for højhastighedsforbindelser.

Med venlig hilsen

Steffen Husted Damsgaard
Formand
Landdistrikternes Fællesråd
Tybovej 2, 6040 Egtved
51740062 - formand@landdistrikterne.dk

Jørgen Folkvang
Bestyrelsesmedlem
Landdistrikternes Fællesråd
Tybovej 2, 6040 Egtved
22215185 - jip@folkvang.dk

Erhvervsstyrelsen
Langelinie Allé 15
2100 København Ø
Att.: postmar@erst.dk

11. november 2013

Høringssvar om udkast til vejledning til erhvervsfremmeloven - udrulning af bredbånd

På vegne af Bornholms Regionskommune vil jeg indledningsvis kvittere for regeringsudspillet "Bedre bredbånd og mobildækning i hele Danmark" og kvittere for anerkendelsen af, at der er behov for at lave særlige tiltag, der sikrer, at der også sker en udbredelse af bredbånd i yderområderne.

Jeg må desværre samtidig påpege, at det politiske ønske om at understøtte manglende udrulning af højhastighedsbredbånd specielt i yderområderne ikke løses med de begrænsede muligheder, som den foreliggende vejledning giver kommunerne.

Om erhvervsfremmelovens formål

Som der ganske rigtigt står i vejledningen, så er adgang til bredbåndsforbindelser med hurtige hastigheder blevet et grundlæggende vækstvilkår. Men det vil være for snævert, hvis der kun tænkes i virksomheders adgang til højhastighedsbredbånd.

Regeringens udspil om "Bedre bredbånd og mobildækning i hele landet" omfatter således også *både* erhvervsvirksomheder *og* hustande. Det er derfor helt oplagt, at også husstandene medtages i vejledningen.

På Bornholm er én af de store udfordringer at skaffe kvalificeret arbejdskraft. Samtidig arbejder vi for at sikre muligheder for at etablere hjemme-arbejdspladser og fjern-arbejdspladser. Skal vi være et attraktivt tilflytterområde, forudsætter det adgang til bredbånd – og vel at mærke bredbånd med stabile hastigheder.

Om kommunale erhvervsudviklingsaktiviteter i forhold til bredbånd

Som udkastet til vejledningen er formuleret, vil det ikke hjælpe Bornholm med at blive ligestillet med resten af Danmark. Hvis der for eksempel ikke bliver mulighed for at anvende midler eller viden og know how fra selvstændige forsyningsselskaber ejet af Bornholms Regionskommune, eller at de på anden måde kan deltage i udbygningen af bredbånd – uden at der sker en modregning helt eller delvist, vil løsningen ikke kunne anvendes.

Der nævnes i vejledningen muligheden for, at kommunen køber dækningen. Men Bornholms Regionskommune har ingen penge til anlæg eller drift af et fibernet på Bornholm. Regionskommune har – som en del andre udkantsområder – en meget stram økonomi med faldende indtægter og øgede udgifter

Om udbud om fremme af bredbåndsdækning

Jeg bemærker med undring, at Erhvervsstyrelsen i sin vejledning skriver, at der som udgangspunkt skal være tale om stabile hastigheder på mindst 30 Mbit/s download. Det ville være naturligt at følge regeringens egen bredbåndsmålsætning, som omfatter *både* download *og* upload.

Når der tales om hastighed, så bør kommunerne være ambitiøse og hurtigst muligt gå efter at nå målet om adgang til 100 Mbit/s download og 30 Mbit/s upload – og ikke først i 2020.

Om udbud af tilskud til højhastighedsbredbånd på Bornholm

Målet om adgang til 100 Mbit/s i 2020 skal sikre, at det er muligt for alle i Danmark at få adgang til nye digitale muligheder som videomøder, e-læringstilbud, telemedicin, streaming af film og nyheder, underholdning og adgang til digitale offentlige tjenester. Muligheder, der er en forudsætning for at skabe vækst og erhvervsudvikling ikke bare på Bornholm men i alle yderområderne.

Derfor ser jeg frem til høringsmaterialet om udbuddet af det øremærkede tilskud til højhastighedsbredbånd på Bornholm.

Med venlig hilsen

Winni Grosbøll
Borgmester

Erhvervsstyrelsen
Dahlerups Pakhus
Langelinie Allé 17
2100 København Ø

Sendt pr. e-mail: postmar@erst.dk

11. november 2013

Høring over udkast til vejledning til erhvervsfremmeloven

Erhvervsstyrelsen har den 15. oktober 2013 sendt et udkast til vejledning til erhvervsfremmeloven i høring. Vejledningen er en del af gennemførelsen af regeringsudspillet "Bedre bredbånd og mobildækning i hele Danmark". Teleindustrien (herefter TI) fremsender hermed sine bemærkninger til udkastet.

Generelle bemærkninger

Det er TI's opfattelse, at vejledningen ikke giver kommunerne nye muligheder for at agere på bredbåndsmarkedet, men alene indeholder en præcisering og beskrivelse af, hvordan og på hvilke vilkår kommunerne kan fremme udvikling af højhastighedsbredbånd med et erhvervsudviklingsformål ud fra gældende lovgivning. TI skal anmode Erhvervsstyrelsen om at bekræfte, at vejledningen ikke giver nye beføjelser til kommunerne.

TI finder det positivt, at man i en vejledning mere præcist søger at beskrive kommunernes mulige rolle i at fremme bredbåndsinfrastruktur, hvor dækningen i dag er mindre god. Det er efter TI's opfattelse åbenbart, at der visse steder har været en uklar opfattelse af hvilken rolle, kommunerne kan og må spille på dette område.

TI finder dog på nogle områder indholdet i vejledningen problematisk eller direkte mangelfuldt. Dette uddybes i efterfølgende specifikke bemærkninger.

Specifikke bemærkninger

Indledningsvist har TI noteret sig, at det fremgår klart af vejledningen, at der i forbindelse med kommunale udbud ikke kan stilles krav om anvendelse af en given teknologi, men at krav skal være rettet mod at stille funktionelle krav. En sådan teknologineutral tilgang er og har været en vigtig forudsætning for udrulningen af digital infrastruktur i Danmark og bør også fastholdes fremover.

Det fremgår endvidere af vejledningen, at udgangspunktet for kommunernes mulige aktiviteter både med hensyn til at stille dækningskrav og til at anlægge passiv infrastruktur er, at der skal være tale om en erhvervsudviklingsaktivitet, og at den erhvervsrettede del af projektet altid udgør en større del af det samlede projekt. Det er efter læsning af vejledningen ikke i alle sammenhænge ganske klart, hvad der præcist menes hermed. Ti finder det heller ikke klart, hvad begrebet "erhvervsudviklingsaktiviteter" omfatter.

Vejledningen fastslår eksempelvis, at det for aktiviteter omfattet af erhvervsfremmeloven som udgangspunkt gælder, at en erhvervsaktivitet, der udnyttes til erhvervsformål, ikke samtidig kan anvendes til private formål. Det må i udgangspunktet forstås således, at kommunale aktiviteter på området ikke kan målrettes mod private husholdninger. Det understøttes af vejledningens bemærkninger om, at aktiviteter med henblik på at forbedre virksomheders adgang til højhastighedsbredbånd har et klart erhvervsudviklingssigte.

Det synes imidlertid alligevel ikke at være tilfældet, da det også af vejledningen fremgår, at den erhvervsrettede del af projektet altid skal udgøre en større del af det samlede projekt. Det giver indtryk af, at der også kan indgå ikke erhvervsrettede aktiviteter i projektet.

I tilknytning her til bemærkes det, at formuleringen "en større del" også i andre sammenhænge kan være forbundet med usikkerhed. Det fremgår eksempelvis af vejledningen, at der i udbudssituationer, hvor der indkøbes bredbåndsforbindelser til kommunale institutioner og medarbejdere, også kan stilles krav om adgang til højhastighedsbredbånd for andre (erhverv og private). Det bør i den forbindelse præciseres, at de kommunale aktiviteter (dvs. bredbåndsforbindelser til kommunale institutioner og medarbejdere) ikke skal medregnes som erhvervsmæssige aktiviteter ved vurderingen af, hvorvidt der er tale om "en større del". Hvis den offentlige del således udgør 75 pct. af et projekt, og 20 pct. af projektet retter sig mod private, så udgør den erhvervsrettede del kun 5 pct. af det samlede projekt (og ikke 80 pct.).

Andetsteds beskriver vejledningen, at hovedformålet med aktiviteten skal være erhvervsfremme, og det nævnes, at et område kan være hjemsted for både virksomheder og husstande, hvorved husstandene kan få gavn af udrulning af bredbånd, der er rettet mod virksomheder. Betyder det f.eks., at aktiviteten er erhvervsrettet, hvis blot der ligger en enkelt virksomhed i området?

Det fremgår af vejledningen, at erhvervsudviklingsaktiviteter som udgangspunkt ikke kan anvendes til private formål. Det fremgår endvidere af vejledningen, at digital infrastruktur indtager en særstilling i denne sammenhæng. Dette begrundes med, at infrastrukturen "kan fællesudnyttes i de centrale og mellemcentrale dele af nettet". Derfor vil virksomheders adgang til bredbåndsnet, som udrulles til erhvervsudviklingsformål, ikke forhindre borgerne i at benytte samme net.

Hvis der i de centrale og mellemcentrale dele af nettet er uudnyttet kapacitet, er det selvsagt en potentiel mulighed, at andre end erhvervsdrivende kan få adgang til at benytte denne del af infrastrukturen. I forhold til privates adgang må det imidlertid forudsættes, at der rent faktisk er ledig kapacitet i de centrale dele af nettet, og at der i øvrigt etableres accessforbindelser til de enkelte husstande. Som afsnittet pt. er formuleret efterlades man med et indtryk af, at man uden omkostninger kan koble private husstande på et givent net. TI skal således foreslå, at begrundelsen

for hvorfor digital infrastruktur indtager en særstilling, uddybes og præciseres med henblik på at skabe klarhed over de regler, der gælder på området.

3

Der er i det hele taget efter TI's opfattelse et meget væsentligt behov for, at der i vejledningen meget mere præcist og specifikt beskrives, hvad der forstås ved erhvervsrettede aktiviteter, og hvad der forstås ved, at erhvervsrettede aktiviteter skal udgøre en større del af det samlede projekt. Hvis erhvervsrettede projekter, som iværksættes, også skal kunne omfatte private husstande, må det meget præcist beskrives, hvad forudsætninger herfor er.

Hvis ikke der sker en sådan mere præcis beskrivelse, vil vejledningen efter TI's opfattelse alene skabe mere uklarhed over, hvad kommunerne må og ikke må på bredbåndsområdet.

Specifikke bemærkninger vedr. dækningsdelen

TI finder det værdifuldt, at det i eksemplet vedr. udbud med dækningskrav fastslås, at områderne, hvor bredbåndsdækningen indenfor kommune skal leveres, skal defineres, så adgangen til bredbånd konkret kan vurderes at kunne fremme erhvervsudviklingen.

Samtidig understreger vejledningen, at et område ikke kan udpeges, hvis der ikke sagligt kan argumenteres for, at der dermed igangsættes en erhvervsudviklingsaktivitet indenfor erhvervsfremmelovens anvendelsesområde. Det indebærer efter TI's opfattelse, at der ikke i praksis kan blive tale om, at en kommune kan stille krav om generel dækning af kvarterer eller byområder.

De eksempler som vejledningen nævner på områder, som kan dækkes, afspejler imidlertid ikke dette og bør derfor præciseres yderligere.

TI finder det meget væsentligt, at krav om bredbåndsdækning ikke stilles på en konkurrenceforvridende måde. Derfor finder TI det helt afgørende og nyttigt, at det af vejledningen fremgår, at EU's statsstøttere regler stiller krav om, at et område ikke kan udpeges, hvis der eksisterer højhastighedsinfrastruktur i området, eller hvis der er konkrete planer om udrulning på kommercielle vilkår i området indenfor tre år.

TI skal forslå, at det i vejledningen angives på hvilken måde kommunerne bør sikre, at opdaterede informationer om eksisterende eller planlagt udrulning i området inddrages i beslutningsgrundlaget, før kommunen beslutter at igangsætte et udbud, som omfatter dækningskrav.

Det bør ligeledes sikres, at kommunerne har de værktøjer, der skal til for at udnytte de muligheder, der lægges op til i vejledningen herunder en mere detaljeret bredbåndskortlægning.

Specifikke bemærkninger vedr. etablering af passiv infrastruktur

Vejledningen fastslår, at en kommune kan udrulle kommunalt ejet passiv infrastruktur som en erhvervsudviklingsaktivitet efter erhvervsfremmeloven. Det er TI's antagelse, at begrebet kommune ikke omfatter kommunale eller fælleskommunale forsyningsvirksomheder, og at udrulningen af passiv infrastruktur derfor ikke kan ske i sådanne forsyningsselskabers regi. Erhvervsstyrelsen anmodes om at bekræfte, at denne antagelse er korrekt.

Også på dette område er det afgørende for TI, at etableringen af den passive infrastruktur ikke er konkurrenceforvridende. TI noterer derfor med

tilfredshed, at kommunerne også på dette område skal sikre, at kommercielle investeringer ikke fortrænges ved at sikre, at der ikke eksisterer eller planlægges udrullet højhastighedsinfrastruktur. TI skal foreslå, at der også på dette område i vejledningen fastslås, at horisonten for planlagt udrulning er 3 år.

TI finder tilsvarende bestemmelserne i vejledningen om, at den etablerede passive infrastruktur skal stilles til rådighed for alle udbydere på markedet på ikke-diskriminerende vilkår helt afgørende.

Det anføres, at udbyderne skal betale markedsprisen for adgangen til at benytte infrastrukturen. TI skal foreslå, at der i vejledningen gives kommunerne vejledning i, hvorledes markedsprisen på teleinfrastruktur kan fastslås.

Vejledningen forholder sig ikke til eksisterende kommunal infrastruktur, og det anbefales, at der i vejledningen tydeligt tages stilling til om dette er omfattet eller ej.

Særligt til afsnit 6 om forholdet til statsstøttere reglerne

Det er TI's vurdering, at der i forbindelse med kommunale projekter til udrulning af bredbånd ofte kan blive tale om statsstøtte. TI finder henvisningen til EU's retningslinjer for bredbånd nyttig, men kan til vejledningsformål klart anbefale, at der i vejledningen medtages et eller flere eksempler på eller kriterier for, hvad der kendetegner statsstøtte i denne sammenhæng efter EU's retningslinjer.

Yderligere drøftelser

Skulle Erhvervsstyrelsen finde at TI's bemærkninger kræver uddybning, deltager TI meget gerne i en drøftelse herom.

Med venlig hilsen

Jakob Willer
Direktør

Erhvervsstyrelsen
Dahlerups Pakhus
Langelinie Allé 17
2100 København

Høringssvar vedr. vejledning om udrulning af bredbånd i medfør af erhvervsfremmeloven

Udsendelse af vejledningen er en del af et øget fokus på behovet for bedre adgang til bredbånd i alle dele af Danmark. KL finder, at bedre udbredelse af bredbånd er en væsentlig forudsætning for en øget digitalisering af samfundet.

KL finder at vejledningen stort set præciserer, hvordan der arbejdes med eksisterende muligheder. Men desværre vil hverken vejledningen eller kommunernes anvendelse af den, bidrage væsentligt til at løse udfordringerne med den mangelfulde udbredelse af bredbånd i Danmark.

Det hedder i vejledningen, at evt. udrulning af bredbånd med kommunal involvering ikke må virke konkurrenceforvridende. Det er en vanskelig grænse at sætte, og der ikke givet vejledning ift. dette. Kommuner vil naturligvis ikke gennemføre initiativer mhp. udrulning af bredbånd i områder, hvor der er dækning og konkurrence. Er det f.eks. det samme som ingen konkurrence, når der ikke er dækning i et område?

En enkelt teknisk kommentar er, at KL finder, at der i vejledningen mangler at blive taget stilling til, om der kan stilles krav i kommunale udbud om, at teleselskaber skal opsætte femtoceller.

Med venlig hilsen

Pia Færch

Den 8. november 2013

Sags ID: SAG-2013-06998

Dok.ID: 1768827

MIH@kl.dk

Direkte 3370 3349

Mobil 4027 9888

Weidekampsgade 10

Postboks 3370

2300 København S

www.kl.dk

Side 1/1

Erhvervsstyrelsen
Dahlerups Pakhus
Langelinie Alle 17
2100 København Ø
postmar@erst.dk

Høringssvar vedr. vejledning om bredbånd

Erhvervsstyrelsen har den 15. oktober udsendt vejledning om et udkast til vejledning til erhvervsfremmeloven.

Vejledningen er en del af gennemførelsen af Regeringens udspil Bedre bredbånd og mobildækning i hele Danmark.

DI ITEK takker for invitationen til at afgive høringssvar og vil gerne indledningsvist kvittere for Erhvervsstyrelsens fleksibilitet med hensyn til at forlænge høringsfristen. Det giver tid til en seriøs behandling af vejledningen.

Indledningsvist finder DI ITEK det vigtigt, at det teknologineutrale princip fastholdes. I lyset af de aktuelle debatter, må det være på sin plads at gentage, at det er markedet, der skal bestemme, hvilke teknologier der skal fremmes og udrulles.

DI ITEK finder det endvidere positivt med en vejledning, så både virksomheder og kommuner ved, hvad de bør forholde sig til. De aktuelle historier om kommuner, der vil have lov til at investere i digital infrastruktur, kommuner, der vil have lov til at lave gratis Wi-Fi til borgerne og tildelingen af uhensigtsmæssige bredbåndsmillioner til Bornholm understreger behovet for en sådan vejledning.

I den forbindelse skal det understreges, at bredbånd er blevet et essentielt værktøj for såvel kommuner som virksomheder – store og små. Derfor er det fint med erhvervsfremme gennem bredbåndsfremme. Det er både i det brede erhvervslivs og telebranchens interesse, at udbud stiller ambitiøse, men fair krav for at fremme bredbånd i de enkelte kommuner.

Det noteres ydermere, at det fremgår af vejledningen: "Kommuner kan med hjemmel i erhvervsfremmeloven stille dækningskrav, hvis der er tale om en erhvervsudviklingsaktivitet, og den erhvervsrettede del af projektet altid udgør en større del af det samlede projekt."

Vejledningen kunne her med fordel specificere, hvad der menes med erhvervsfremme. Allehånde ublu dækningskrav vil f.eks. kunne dækkes ind under fremme af turismeerhvervet. Som det står i vejledningen på nuværende tidspunkt, giver det kommunerne meget vide rammer til selv at anlægge vurderinger af i hvor høj grad, der skal være tale om erhvervsfremme. Derfor bør bestemmelserne være meget mere præcise end det nuværende udkast.

Postadresse/Postal address

1787 København V (+45) 3377 3377
Danmark

itek@di.dk
itek.di.dk

Besøgsadresser/Visiting addresses

H.C. Andersens Boulevard 18
København V

Sundkrogskaj 20
København Ø

CVR: 16 07 75 93

I den sammenhæng er det essentielt, at det understreges, at kommunale udbud ikke må fortrænge kommercielle investeringer, hvor der allerede eksisterer eller planlægges højhastighedsinfrastruktur.

Igen giver dette dog anledning til tvivlsspørgsmål. Vejledningen kan således tolkes sådan, at det aktuelle Bornholm-udbud ville kunne stoppes, hvis blot en eller flere aktører på bredbåndsmarkedet enten havde bygget eller havde planer om at udbygge højhastighedsinfrastruktur på øen. Det er uklart, om dette er tilfældet og det er netop i den slags henseender, vejledningen skal kunne anvendes.

Vejledningen understreger endvidere, at kommunerne skal have mulighed for at sælge adgang til den infrastruktur, de har, til markedspris. Vejledningen bør i den sammenhæng uddybe, hvordan en markedspris fastsættes.

DI ITEK finder det desuden positivt, at det understreges, at kommuner ikke kan drive televirksomhed. Kommunen kan dermed ikke udbyde en aktiv IKT-infrastruktur som f.eks. Wi-Fi. Kommunen kan derimod godt etablere passiv infrastruktur og stille den til rådighed for markedet. Det er positivt, at det tydeliggøres overfor kommuner, at de har gode muligheder for at fremme udviklingen gennem etableringen af passiv teleinfrastruktur som tomrør og master

I den forbindelse er det en vigtig pointe, at den passive infrastruktur skal stilles til rådighed for alle udbydere på markedet på ens vilkår.

Endelig forekommer det usikkert, hvorledes vejledningen kan blive påvirket af udviklingerne på europæisk plan, som blandt andet infrastrukturforordningen.

DI ITEK stiller sig til rådighed for uddybning af ovennævnte og ser frem til at fortsætte dialogen om, hvordan udrulningen af digital infrastruktur kan fremmes i hele landet. I den sammenhæng henvises også til brev fra adm. direktør Karsten Dybvad til erhvervs- og vækstminister Henrik Sass Larsen om 10 teletiltag, der rykker.

Med venlig hilsen

Christian Hannibal
Chefkonsulent, DI ITEK

Dok. ansvarlig: TWO
Sekretær: ILA
Sagsnr.: s2013-718
Doknr: d2013-12809-13.0
06-11-2013

Høringssvar vedrørende udkast til vejledning om udrulning af bredbånd i medfør af erhvervsfremmeloven

Hermed følger Dansk Energis bemærkninger til Erhvervsstyrelsens udkast til vejledning om udrulning af bredbånd i medfør af erhvervsfremmeloven.

Generelle bemærkninger

Dansk Energi bakker op om regeringens bredbåndsudspil fra marts 2013 – Bedre bredbånd og mobildækning i hele Danmark – hvoraf det blandt andet fremgår, at kommunerne skal spille en central rolle i fremtidens udbredelse af højhastighedsforbindelser i Danmark.

Kommunerne kan således være med til at fremme de private investeringer i udviklingen af bredbåndsområdet. Dette kan ske i et samspil mellem kommunerne, markedsaktørerne, erhvervslivet og borgerne.

Kommunerne har dog hidtil spillet en stærkt begrænset rolle i bredbåndsudviklingen blandt andet grundet uklarheder om reglerne og lovgivning på området.

Dansk Energi hilser derfor Erhvervsstyrelsens udkast til vejledning om udrulning af bredbånd i medfør af erhvervsfremmeloven meget velkommen.

Dansk Energi vil særligt kvittere for, at Erhvervsstyrelsen med vejledningen er med til at bidrage til øget gennemsigtighed og klarhed i forhold til kommunernes rolle som intelligente efterspørgere af højhastighedsforbindelser gennem udbud med dækningskrav.

Samtidig bakker Dansk Energi op om, at kommunerne gennem erhvervsfremmeloven har mulighed for at fremme udbredelsen af højhastighedsbredbånd ved at etablere og stille passiv infrastruktur til rådighed.

Sammenlagt anser Dansk Energi således Erhvervsstyrelsens vejledning som en klar konstatering af, at kommunerne skal være med til at fremme udbuddet af højhastighedsforbindelser.

Dansk Energi er samtidig enig i Erhvervsstyrelsens konstatering af, at højhastighedsbredbånd er blevet et grundlæggende vækstvilkår. Virksomhedernes adgang til bredbåndsforbindelser med hurtige hastigheder og ubegrænset kapacitet, har et klart erhvervsudviklingssigte.

Og virksomhederne vurderer selv højhastighedsbredbånd blandt de vigtigste rammebetingelser for at styrke deres digitalisering. Det fremgår af en analyse foretaget af IRIS Group for Erhvervsstyrelsen i januar 2013. Analysen der er baseret på godt 400 virksomheders it-anvendelse viser, at mobil bredbåndsdækning og adgang til højhastighedsbredbånd ligger i en klasse for sig, når det gælder forbedringer i deres rammebetingelser, som vil fremme it-investeringer og udbyttet heraf. Disse to forhold overgår de efterfølgende rammebetingelser med over dobbelt så meget i betydningen "I høj grad".

I 'It anvendelse i virksomheder'¹ fra Danmarks Statistik fremgår det, at de mindre virksomheder generelt halter efter de større virksomheder, når det gælder anvendelsen af digitale tjenester. Det er eksempelvis færre SMV'er end større virksomheder, der benytter sig af cloud computing, videokommunikation og e-fakturering. Til gengæld gælder det, at de SMV'er, som benytter sig af disse tjenester, gør det mere intensivt end de store virksomheder. Det viser, at når muligheden for at digitalisere foreligger, så bruges den også af SMV'erne.

Her spiller adgangen til højhastighedsbredbånd en afgørende rolle. Muligheden for at få en hurtig forbindelse er afgørende for, om en SMV kan bruge avancerede digitale tjenester eller ej. For dem er den almene digitale infrastruktur i deres område en vækstforudsætning på linje med vand, veje og el.

En del af potentialet fremgår blandt andet af rapporten "Danmark Online – Hvordan internettet forvandler den danske økonomi" fra marts 2011². Af rapporten konkluderes det, at hvis der gøres en indsats for at sikre højhastighedsforbindelser over hele landet og for at øge virksomhedernes anvendelse af internettet kan det potentielt betyde, at internetøkonomiens bidrag til det danske BNP kan nå omkring 10 procent i 2015.

Specifikke bemærkninger

Dansk Energi anser erhvervsformål som bredt defineret og herunder omfattende blandt andet fremtidig iværksætteri og innovation online.

En vigtig konstatering er således, at iværksættere, som kan eller ønsker at drage nytte af højhastighedsforbindelser, må forventes først at finde et område attraktivt at slå sig ned i, når infrastrukturen er på plads. Samtidig bevirker de mange SMV'ere, at der kan være stort sammenfald mellem den enkelte SMV og den private husstand. Det gælder i særlig grad de mange enkeltmandsvirksomheder og opstartsvirksomheder som kendetegner IT-branchen.

Dansk Energi vil samtidig gøre opmærksom på, at både erhvervsvirksomheder og private husstande er et afgørende fundament for kommunernes udvikling, herunder jobskabelse, bosætning og det kommunale skattegrundlag.

Af regeringens bredbåndsudspil fra marts 2013 fremgår det således, at

"Erhvervs- og Vækstministeriet udarbejder et cirkulære/vejledning til erhvervsfremmeloven, der nærmere fastlægger hvordan og på hvilke vilkår, kommunerne kan stille dækningskrav, og dermed sikre bedre dækning til virksomheder og borgere." (Dansk Energis fremhævnings).

¹ It-anvendelse i virksomheder', Danmarks Statistik, 2013

² Rapport lavet af The Boston Consulting Group for Google, marts 2011.

Dansk Energi bemærker således regeringens udspil fra marts 2013 – om kommunernes muligheder for at lave intelligente udbud med dækningskrav – omfatter både erhvervsvirksomheder og husstande. Det stemmer også overens med, at statens dækningskrav ved udbud omfatter både erhvervsvirksomheder og husstande, hvorfor kommunerne selvsagt skal have samme muligheder.

Dansk Energi er derfor enig med Erhvervsstyrelsen i konstateringen af, at der kan være områder i en kommune som er hjemsted for både virksomheder og husstande, og hvor husstandene dermed kan få gavn af udrulningen af bredbånd, der er rettet mod virksomhederne i området.

Dansk Energi anser det som essentielt, at netop også husstandene indtænkes i mulighederne for at stille dækningskrav til intelligente udbud, da det i sidste ende vil bidrage til en bedre og bredere dækning – eksempelvis i markedssvigtede områder.

Husstandene og virksomhederne er således gensidigt afhængige af hinanden. Uden bosætning er grundlaget for at tiltrække kvalificeret arbejdskraft således væsentligt forringet, særlig taget i betragtning, at et stigende antal danskere vægter ordentlige bredbåndsforbindelser højt, når de skal flytte til et givent område³. Og skal virksomhedernes medarbejdere kunne gøre brug af hjemmearbejdspladser som styrker produktiviteten, mindsker trængslen på vejene og giver bedre rammer for et moderne familieliv, så er det en nødvendig forudsætning, at medarbejderne har mulighed for at få en højhastighedsforbindelse.

Såfremt Erhvervsfremmelovent ikke tager højde for eller giver kommunerne optimale muligheder for også at indtænke husstandene i deres dækningskrav, opfordrer Dansk Energi til, at der via lovgivning rettes op herpå.

Dansk Energi er enig med Erhvervsstyrelsen i, at det naturligvis er op til de enkelte kommuner selv at vurdere, hvilke bredbåndshastigheder der ønskes i de kommunale udbud. Erhvervsstyrelsen gør i den forbindelse opmærksom på, at der som udgangspunkt skal være tale om stabile hastigheder på mindst 30 Mbit/s download. Dansk Energi savner i den forbindelse, at Erhvervsstyrelsen følger regeringens egen bredbåndsmålsætning, som omfatter både download og upload.

Dansk Energi skal i den forbindelse påpege, at kommunerne naturligvis bør stille krav til både download- og upload-hastigheder. Det er således særligt upload-hastighederne på de danske bredbåndsforbindelser som er akilleshælen for danskernes muligheder online. Det viser seneste telestatistik med stor tydelighed.

Dansk Energi bakker samtidig op om, at kommunerne stiller mere ambitiøse krav om hastigheder – både download og upload – end regeringens egen bredbåndsmålsætning⁴, hvilket skærper den kommunale konkurrence og fremmer investeringslysten.

---

³ Analysehuset Userneeds har i september-oktober 2013 foretaget en landsdækkende forbrugerundersøgelse om bredbånd på vegne af Dansk Energi. Undersøgelsen viste, at hver tredje dansker ser langsomt bredbånd som udslagsgivende i forhold til at flytte til et givent område. I 2011 blev der stillet samme spørgsmål af Userneeds og dengang var det hver fjerde der svarede det samme – dvs. en markant stigning fra hver fjerde til hver tredje dansker.

⁴ Adgang for alle danskere til hastigheder på 100 Mbit/s downstream og 30 Mbit/s upstream senest i år 2020.

Det fremgår af vejledningen, at kommunen skal undersøge den eksisterende infrastruktur og den planlagte udrulning, forud for udpegningen af de områder som skal indgå i udbuddet. Begrundelsen herfor er at sikre, at udbuddet ikke er konkurrenceforvridende på bredbåndsmarkedet.

Dansk Energi støtter op om, at der sker en kortlægning af infrastrukturen forud for et udbud. Detaljeringsgraden i en sådan kortlægning bør dog ske under hensyntagen til forretningsfølsomme oplysninger.

Dansk Energi anser det for vigtigt, at det samtidig sikres, at eventuelle planer om udrulning på kommercielle vilkår i et givent område ikke bruges som obstruktionsværktøj af markedsaktørerne i forhold til kommunernes udbudsmuligheder. Der bør således stilles skrappe, konkrete krav til markedsaktører om dokumentation for eventuelle udrulningsplaner. Det kan eksempelvis ske i form af en færdiggjort forretningsplan, detaljeret tidsplan for udrulning og dokumentation for finansiering, fx banklån.

Dansk Energi støtter endvidere kommunernes muligheder for at etablere passiv infrastruktur i form af eksempelvis tomrør, som kan benyttes i forbindelse med tilslutning til højhastighedsbredbånd. Denne tilgang kan særligt være relevant i forbindelse med kommunens eget gravearbejde, hvor kommercielle aktører på tidspunktet for mulig samgravning ikke ønsker at etablere egen infrastruktur.

Behov for kortlægning, kompetencer og kapital i kommunerne

Dansk Energi støtter op om at give kommunerne mulighed for at spille en central rolle i bestræbelserne på at sikre en stærk digital infrastruktur i hele Danmark og indfri regeringens målsætning om, at alle danske hjem og virksomheder i 2020 har adgang til mindst 100 Mbit/s download og 30 Mbit/s upload.

Dansk Energi mener i den forbindelse, at det bør sikres, at kommunerne også har de værktøjer der skal til, for at udnytte de nye muligheder, der lægges op til i vejledningen.

Her anses særligt tre ting for vigtige i forbindelse med kommunernes rolle som intelligente efterspørgere af højhastighedsforbindelser gennem dækningskrav ved udbud. Det drejer sig om behovet for øgede kompetencer, kapital og detaljeret kortlægning til at løfte opgaven.

Kompetencer

Når kommunerne skal planlægge og gennemføre intelligente udbud med dækningskrav til bedre bredbånd, stilles der store krav til den teknologiske og juridiske viden. Her er der generelt en udfordring, da kommuner i mange år ikke har været tiltænkt en rolle i bredbåndsudviklingen og derfor selvsagt ikke har opdyrket de personalemæssige kompetencer. Samtidig er der stor forskel på kompetencerne til at løfte denne opgave i de 98 kommuner.

Derfor foreslår Dansk Energi, at der nedsættes en national bredbåndstaskforce bestående af eksperter fra styrelser og universitetsmiljøet, som bl.a. kan bistå kommunerne med at skabe deres egne kommunale bredbåndsstrategier og bidrage under planlægningen og gennemførelsen af intelligente udbud.

En national taskforce inden for højhastighedsbredbånd, skal ikke blot bistå kommunerne med deres tackling af problemstillinger, men kan også være aktive i forhold til at koordinere med de regionale vækstråd og sprede den gode viden om kommunale bredbåndsstrategier, som findes fragmenteret rundt om i landet.

Kapital

For 2014 er der alene afsat 50 millioner kroner til en fælles lånepulje for de danske land- og yderkommuner, som tilsammen består af cirka halvdelen af de danske kommuner. Såfremt kommunerne skal løfte opgaven med at lave intelligente udbud, så kræves der langt flere og bedre finansieringsmuligheder for de danske kommuner. Alene i Ringkøbing-Skjern kommune viste et udbud, at prisen ville være på over 60 millioner kroner for at sikre udbredelse af fibernet i kommunen.

Kortlægning

For at kunne lave intelligente udbud med dækningskrav er det vigtigt for kommunerne, at vide hvor i kommunen det halter med den digitale infrastruktur. Erhvervsstyrelsens nuværende bredbåndskortlægning er et skridt på vejen, men ikke detaljeret nok. Erhvervsstyrelsens kortlægning bør derfor ikke alene opgøres på postnummerniveau – som tilfældet er i dag – men på et langt højere detaljeringsniveau. Kommunerne bør samtidig tilskyndes til at lave egne kommunale kortlægninger. Jo mere detaljeret kommunerne kan få kortlagt, desto mere specifikke kan de i sidste ende være med dækningskravene i deres udbud. Dette vil medføre mulighed for betydeligt reducerede kommunale udgifter til at løfte udbudsopgaven.

Afslutningsvist bemærkes det, at Dansk Energi støtter den overordnede hensigt om at give kommunerne nye muligheder for at sikre udbredelse af højhastighedsbredbånd til både virksomheder og borgere. Det er Dansk Energis opfattelse, at de danske kommuner – med det rette værktøjer og rammevilkår – kan spille en afgørende rolle for at indfri regeringens målsætning om højhastighedsbredbånd til alle danskere i 2020.

Høringssvar

Ringkøbing-Skjern Kommune

Til	Erhvervsstyrelsen
Kopi	
Fra	Ringkøbing-Skjern Kommune
Emne	Høringssvar vedr. udkast til vejledning om udrulning af bredbånd i medfør af erhvervsfremmeloven

Høringssvar vedr. udkast til vejledning om udrulning af bredbånd i medfør af erhvervsfremmeloven

Ringkøbing-Skjern Kommune vil indledningsvist rose Regeringen og Erhvervs- og Vækstministeriet samt Erhvervsstyrelsen for at følge op på bredbåndsudspillet fra marts *"Bedre bredbånd og mobildækning i hele Danmark"*, og det lovede tiltag med at give kommunerne klare rammer for at spille en mere aktiv rolle i at fremme bredbåndsinfrastruktur.

Udkastet til vejledningen fjerner enhver tvivl om, at kommuner i medfør af erhvervsfremmeloven kan bidrage til udbygningen af næste generations bredbånd (NGA-net).

Ringkøbing-Skjern Kommune gennemførte i 2012 et IT-udbud med det formål at sikre alle virksomheder/borgere i kommunens byer og landsbyer muligheden for højhastighedsinternet. Udbuddet blev kritiseret for at ligge i en juridisk gråzone.

NGA-net er afgørende for udviklingen i landets kommuner og dermed for væksten i hele Danmark.

Boston Consulting Group estimerede i 2010, at internettet og dets afledte effekter bidrog til dansk økonomi med 96 mia. kroner, eller hvad der svarede til 5,8 procent af BNP. Siden da er det tal kun steget.

Erhvervsstyrelsen fremhæver i rapporten *"Det Digitale Samfund 2012"* en undersøgelse fra Copenhagen Economics, der estimerer, at EU's samlede BNP kan stige med op til 4 pct., hvis der frem mod 2020 etableres et velfungerende digitalt indre marked. I rapporten fra Erhvervsstyrelsen fremhæves også en undersøgelse fra Chalmers University of Technology, der estimerer en stigning i BNP på 0,3 procent for hver fordobling af internethastighederne i et land.

Et 100 procent dækkende NGA-nets betydning for erhvervsudviklingen er efterhånden et etableret faktum. Dets samfundsmæssige værdi skal dog opgøres i andet og mere end udviklingen i erhvervslivet.

En omfattende og konservativ analyse foretaget af Forzati og Mattsson fra analysefirmaet Acreo viser, at en udrulning af fibernet til alle husstande i Sverige vil skabe en samfundsøkonomisk nettogevinst på 20 mia. svenske kroner.

NGA-net handler om erhvervsudvikling, om bosætning, om rekruttering og hjemmearbejdspladser, om den digitale families udviklingsmuligheder og om digital velfærd.

På Erhvervsstyrelsens hjemmeside fremhæves en analyse af Userneeds for Dansk Energi, der viser, at for en fjerdedel af alle danskere vil en langsom internetforbindelse i et geografisk område (fx en by, kommune eller region) være udslagsgivende for valg af bosættelse. Samme undersøgelse viser også, at 40 procent gerne vil kommunikere med fx deres kommune og læge, hvis det var muligt.

Businesscasen for digital velfærd er særdeles lovende, og det i særlig grad i Danmarks landdistrikter, hvor de geografiske afstande til borgerne er størst. Velfærdsprojektet Online Velfærd fra Aalborg, viser dog med al tydelighed udfordringerne med udrulningen af digital velfærd med den nuværende infrastruktur. Projektet afdækkede at så mange som en tredjedel af de borgere, der kunne have gavn af videomøder over nettet med en omsorgsperson, er helt afskåret fra det, fordi de bor et sted, hvor bredbåndsmulighederne ikke er gode nok.¹

På den baggrund er Erhvervsstyrelsens *udkast til vejledning om udrulning af bredbånd i medfør af erhvervsfremmeloven* et særdeles vigtigt redskab for landets kommuner.

Med tanke på kritikken af Ringkøbing-Skjern Kommunes IT-udbud fra 2012 og de nye muligheder og krav, der præciseres i udkastet fra Erhvervsstyrelsen, har Ringkøbing-Skjern Kommune derfor også en række bekymringer ved den fremsatte vejledning.

I hvilken grad kan kommunerne kræve at udrulning af NGA-net kan tilgås af borgerne

Den fulde samfundsmæssige- og erhvervsmæssige værdi opnås først, når 100 procent af Danmarks virksomheder og husstande er tilsluttet NGA-nettet.

I udkastet skriver Erhvervsstyrelsen bl.a. *"Et kommunalt udbud... hvori der stilles krav om dækning med højhastighedsbredbånd, skal... have et erhvervsudviklingssigte i forhold til en åben kreds af erhvervslivet i kommunen. Den borgerrettede del af aktiviteten skal fastsættes ud fra et konkret skøn i det enkelte projekt, men den erhvervsrettede del skal altid udgøre en større del af det samlede projekt."*

Ringkøbing-Skjern Kommune anbefaler, at det præciseres, at kommuner kan gøre krav om, at udrulning af NGA-net til erhvervsfremmeligt formål skal stilles til rådighed for områdets borgere inden for en række fastsatte kriterier

Og vi anbefaler, at det præciseres, at det offentlige kan være medfinansierende i en udrulning af NGA-net til borgerne.

Ringkøbing-Skjern Kommune ønsker at indgå i en dialog med Erhvervsstyrelsen om netop dette punkt, særligt med henblik på en vurdering af det fremsatte IT-udbud fra 2012, hvor kravspecifikationen er vedhæftet som bilag 1.

Markedet kan forhindre et evt. udbud med uigennemsigtige tilkendegivelser om eksisterende NGA-net og planlagt udrulning

Med udkastet til vejledningen præciseres det, at kommuner skal undersøge den eksisterende infrastruktur og planer om udrulning på kommercielle vilkår i området indenfor tre år.

---

¹ Kommunernes IT Magasin, KIT Magasinet, 2012, nummer 6

Ringkøbing-Skjern Kommune anbefaler en præcisering af, hvordan undersøgelsen skal finde sted. Vi anbefaler også, at der udvikles værktøjer, som kommunen kan bruge til en analyse af eksisterende og planlagt digital infrastruktur.

Markedet for digital infrastruktur – allerede eksisterende som planlagt – er uigennemsigtigt. En undersøgelse af en evt. planlagt udrulning vil derfor evt. blive baseret på tilkendegivelser fra virksomhederne, hvor tilkendegivelsen ikke kan ses som bindende. Markedets interessenter kan på den måde ansvarsfrit forhindre et udbud.

Gælder udnyttelsen af kommunal passiv infrastruktur også passiv infrastruktur ejet af kommunalt ejede forsyningsselskaber

Med udkastet præciseres det, at kommuner kan etablere passiv infrastruktur og stille den til rådighed for markedet.

Dette er et helt centralt værktøj, da 70 procent af etableringsomkostningerne ved NGA-net kan tilskrives graveomkostninger.

Det er dog uklart, om den passive infrastruktur, som kan stilles til rådighed, også inkluderer den passive infrastruktur som landets kommunalt ejede forsyningsselskaber ejer.

Ringkøbing-Skjern Kommune anbefaler en præcisering af, at den passive infrastruktur, der kan stilles til rådighed for markedet, inkluderer den passive infrastruktur, der ejes af kommunalt ejede forsyningsselskaber.

Vi anbefaler samtidig at al tomrør samt fiber, der eksisterer og kommer til at eksistere i Danmark, registreres i en samlet database med henblik på en bedre udnyttelse og udbygning af Danmarks digitale infrastruktur.

Finansiering af en udrulning af NGA-net med et erhvervsfremmeligt og samfundsmæssigt sigte

Med Økonomiaftalen mellem KL og Staten for 2012 blev der afsat en lånepulje for 2014 og 2015 på samlet 50 mio. kroner til udbredelsen af bredbånd og mobildækning i udkantsområder.

Ved Ringkøbing-Skjern Kommunes IT-udbud fra 2012 modtog kommunen to tilbud med henblik på at sikre muligheden for højhastighedsinternet til virksomheder/borgere i kommunens byer og landsbyer. De to tilbud lød på henholdsvis 68 mio. kroner og 840 mio. kroner.

Dansk Energi har beregnet, at en fuldstændig udrulning i Danmark vil kræve en samlet investering på 32,4 mia. kroner.² Den Europæiske Investeringsbank vurderer omkostningerne til 3,7 mia. euro.³

Uanset hvilken model der vælges, er det klart, at der er et gab mellem den værdi markedets parter får ud af et NGA-net, og så den værdi et NGA-net tilfører samfundet. Det står også klart, at netop dette gab forhindrer en udbygning til alle husstande og virksomheder i Danmark. Det er derfor nødvendigt, at det offentlige påtager sig en aktiv rolle i udbygningen af NGA-nettet – gerne i samarbejde med markedets parter.

Det kræver en ambitiøs offentlig investeringsmodel. Ringkøbing-Skjern Kommune anbefaler derfor, at investering i NGA-net sættes på

---

² Vækst med fibernet – analyse af fiberbredbåndets bidrag til dansk vækst og beskæftigelse og det fremadrettede potentiale:
www.danskenergi.dk

³ Hätönen, Jussi: "The economic impact of fixed and mobile high-speed networks"

finansloven, så Danmark inden for syv år har sikret en 100 procent udbygning af muligheden for NGA-net.

Som opsummering anbefaler Ringkøbing-Skjern Kommune:

- At det præciseres, at kommuner kan stille krav om, at udrulning af NGA-net til erhvervsfremmeligt formål skal stilles til rådighed for områdets borgere indenfor en række fastsatte kriterier
- At det præciseres, at det offentlige kan være medfinansierende i en udrulning af NGA-net til borgerne.
- En præcisering af, hvordan en undersøgelse af eksisterende og planlagt udrulning af NGA-net kan finde sted, så markedets parter ikke kan forhindre et udbud med ansvarsfri tilkendegivelser. Herunder at der udvikles værktøjer, som kommunen kan bruge til en analyse
- En præcisering af, at den passive infrastruktur, der kan stilles til rådighed for markedet, inkluderer den passive infrastruktur, der ejes af kommunalt ejede forsyningsselskaber.
- At offentlig investering i NGA-net sættes på finansloven, så Danmark inden for syv år har sikret en 100 procent udbygning af muligheden for NGA-net
- At al tomrør samt fiber, der eksisterer og kommer til at eksistere i Danmark, registreres i en samlet database med henblik på en bedre udnyttelse og udbygning af Danmarks digitale infrastruktur
- At det offentliges muligheder for at understøtte en udbygning af NGA-net sikres ved lov, hvis *udkast til vejledning om udrulning af bredbånd i medfør af erhvervsfremmeloven* ikke sikrer det i tilstrækkelig grad.

WAN udbud 2012

Kontraktbilag 1 Kravspecifikation

Ringkøbing-Skjern Kommune

Indholdsfortegnelse

1 Indledning.....	3
2 Nuværende situation.....	3
3 Generelt om tilbuddets indhold.....	3
3.1 Standardkomponenter (MK)	3
3.2 Hardware, software, licenser og installation (MK).....	3
3.3 Leverance tilstand (MK).....	3
3.4 Tilslutning til eksisterende LAN (MK).....	3
3.5 Overholdelse af sikkerhedsstandarder (MK).....	3
3.6 Leverandørens medarbejdere (MK)	3
3.7 Købsrådgivning (MK)	3
3.8 Egen infrastruktur (MK).....	3
4 Netværksinfrastruktur	3
4.1 Beskrivelse af netværksydelsen (PK)	3
4.2 Brugere af netværksinfrastrukturen (MK).....	3
4.3 Geografisk leveranceområde (MK).....	3
4.4 Kabling i bygninger (MK)	3
4.5 Netværksforbindelserne.....	3
4.6 Funktionalitet (MK)	3
4.7 Sortiment og kapacitet	3
4.8 Kvalitetsparametre	3
5 Internetforbindelse	3
5.1 Central Internetforbindelse (MK)	3
5.2 Offentlige IP adresser (MK).....	3
6 Obligatoriske Optioner	3
6.1 Obligatorisk option 1 Netværksforbindelser (MK)	3
6.2 Obligatorisk option 2 Oprettelse og drift af Netværksforbindelser (MK).....	3
6.3 Obligatorisk option 3 Opgraderingstrin (MK).....	3
6.4 Obligatorisk option 4 Ekstra VRF/VLAN på lokation (MK)	3
6.5 Obligatorisk option 5 Opgradering af internetforbindelse (MK).....	3
6.6 Obligatorisk option 6 Redundant internetforbindelse (MK)	3
6.7 Obligatorisk option 7 Erhvervsudvikling i yderområderne, borger/erhvervsliv (MK)	3
7 Implementering.....	3
7.1 Implementeringsorganisation	3
7.2 Projektledelse.....	3
7.3 Kundens deltagelse	3

7.4	Implementering i faser	3
7.5	Tidsplan og leveringstid	3
7.6	Idriftsættelse	3
7.7	Afprøvning (MK)	3
7.8	Dokumentation.....	3
Drift, vedligeholdelse og support.....		3
8.1	Samarbejde og service	3
8.2	Samarbejde med Kunden (MK)	3
8.3	Serviceydelser.....	3
8.4	Serviceaftale	3
8.5	Adgang til logs og alarmer	3
8.6	Afrapportering og statusmøder.....	3
8.7	Udvidelser, flytninger, ændringer og nedtagelse	3
Økonomi.....		3
9.1	Hardware, software, licenser og installation (MK).....	3
9.2	Implementerings- og omkostninger til Drift, vedligeholdelse og support (MK)	3
9.3	Fakturering af Drift, vedligeholdelse og support (MK).....	3

3 Generelt om tilbuddets indhold

3.1 Standardkomponenter (MK)

Det er et minimumskrav, at den tilbudte løsning er velafprøvet i praksis og i drift i andre lignende løsninger med krav til høje oppeholdstider, leveret af leverandøren eller producent af systemer og komponenter.

3.2 Hardware, software, licenser og installation (MK)

Det er et minimumskrav, at alt nødvendigt hardware, software, licenser og installation til løsningen være indeholdt og prissat i tilbuddet, jf. nærmere nedenfor.

3.3 Leverance tilstand (MK)

Det er et minimumskrav, at ydelserne leveres fuldt funktionsdygtige inklusive, men ikke begrænset til nødvendig projektledelse, detailspecificering, gravning, installation, tilslutning til UPS/strømforsyning, konfiguration, idriftsættelse, test og dokumentation.

3.4 Tilslutning til eksisterende LAN (MK)

Det er et minimumskrav, at Leverandøren tager højde for, at Kunden selv kobler LAN udstyr på den tilslutning af Netværksforbindelserne, der leveres af Leverandøren.

Patching i Kundens LAN krydsfelter udføres endvidere af Kunden.

3.5 Overholdelse af sikkerhedsstandarder (MK)

Det er et minimumskrav at følgende forhold vedrørende sikkerhed overholdes.

I forbindelse med leverandørens driftsprocesser og service af Kundens kommunikation og udstyr er personhenførbare og fortrolige oplysninger tilgængelige. Kunden er dataansvarlig og leverandøren databehandler i henhold til lov om behandling af personoplysninger.

Reglerne i § 41, stk. 3-5 i lov om behandling af personoplysninger gælder for leverandøren. Leverandørens behandling af Kundens personhenførbare og fortrolige data må i øvrigt alene ske efter instruks fra Kunden. Leverandøren skal træffe de fornødne tekniske og organisatoriske sikkerhedsforanstaltninger mod, at oplysninger hændeligt eller ulovligt tilintetgøres, fortabes eller forringes samt mod, at de kommer til uvedkommendes kendskab, misbruges eller i øvrigt behandles i strid med lov om behandling af personoplysninger.

Leverandøren pålægges at følge Datatilsynets gældende sikkerhedsvejledning om foranstaltninger til beskyttelse af personoplysninger, samt be-

kendtgørelse nr. 528 af 15. juni 2000, som ændret ved bekendtgørelse nr. 201 af 22. marts 2001, tillige med eventuelle senere ændringer hertil, om sikkerhedsforanstaltninger til beskyttelse af personoplysninger, som behandles for den offentlige forvaltning.

Leverandøren skal på Kundens anmodning give kunden tilstrækkelige oplysninger til, at denne kan påse, at de nævnte tekniske og organisatoriske sikkerhedsforanstaltninger er truffet.

Leverandørens medarbejdere skal vide:

1. at de er underlagt reglerne i Straffelovens § 152a, jf. § 152, om tavshedspligt, og
2. at de samtidigt er underlagt reglerne i Forvaltningslovens § 32 om forbud mod at skaffe sig fortrolige oplysninger, som ikke har betydning for den pågældendes arbejdsopgaver.

Såfremt leverandøren benytter underleverandører til drift og serviceydelser, skal leverandøren sikre, at de nævnte regler overholdes af underleverandører.

Overførsel af personhenførbare data i forbindelse med drift og serviceydelser foretaget af leverandøren eller leverandørens underleverandører til tredjeland er reguleret i Persondatalovens § 27.

3.6 Leverandørens medarbejdere (MK)

Det er et minimumskrav, at Leverandørens medarbejdere eller samarbejdspartnere bærer synligt billedidentifikationskort og anvender billedidentifikationskortet til at legitimere sig over for Kunden i forbindelse med leverancer på Kundens lokaliteter. Leverandøren skal i forbindelse med on-site arbejde meddele Kunden på forhånd, at der kommer en medarbejder fysisk til stede på en given lokalitet. Struktur for meddelelse aftales i aftalehåndbog jf. punkt 8.2.

3.7 Købsrådgivning (MK)

Det er et minimumskrav, at Leverandøren vederlagsfrit yder assistance vedrørende påtænkte anskaffelser af produkter og serviceydelser i form af rådgivning om, hvordan Leverandørens ydelser bedst lever op til Kundens konkrete behov.

3.8 Egen infrastruktur (MK)

Det er et minimumskrav, at Kunden har ret til at fordele de leverede ydelser via egen kabling i offentlig vej til lokaliteter på andre matrikelnumre og dermed udnytte egen infrastruktur (anlæg og drift) indenfor kommunens grænser. Denne ret gælder, men er ikke afgrænset til, kommunens egne lokationer, lokationer med kommunale lejemål og lokationer, hvor kommu-

nen gennem et aftalemæssigt forhold er forpligtet til at stille netværksydelse til rådighed.

4 Netværksinfrastruktur

4.1 Beskrivelse af netværksydelsen (PK)

Det er et prioriteret krav, at leverandøren i Kontraktbilag 2 beskriver, hvorledes netværksydelsen produceres. Herunder skal følgende forhold som minimum specificeres:

- Netværkstopologi – leverandørens backbone, distributions og access netværk. *Det vægtes positivt, jo mere robust og redundant netværksopsætningen er.*
- Netværksgeografi i forhold til Kundens geografi, herunder PoPs (Points of Presence). *Det vægtes positivt, jo større infrastruktur Leverandøren har lokalt.*
- Andel af leverandørens egen infrastruktur og andel af eventuelle underleverandørers infrastruktur i det samlede netværk. *Det vægtes positivt jo færre underleverandører, der anvendes.*
- Kommunikationsprotokoller i backbone, distributions og access netværk. *Det vægtes positivt, jo flere kommunikationsprotokoller som kan stilles til rådighed for Kunden.*
- Principper for kapacitetsstyring – overbooking, maksimal tilladt udnyttelse. *Det vægtes positivt, jo mindre overbooking eller tilladt udnyttelse af Leverandørens infrastrukturens kapacitet, der tillades før kapaciteten opgraderes.*
- Principper for produktion af QoS – herunder specifikation af snitflade på hhv. Lag 2 og Lag 3. *En god, fyldestgørende beskrivelse vægtes positivt.*
- Dokumentation af det samlede netværks ydelse (alternativt angivet for backbone og distributionsnetværk) målt indenfor de sidste seks måneder i form af pakkeab, opetid, jitter, forsinkelse (latency). *Det vægtes positivt, jo lavere pakkeab, jitter og forsinkelse og jo højere opetid, Leverandøren kan dokumentere.*

4.2 Brugere af netværksinfrastrukturen (MK)

Det er et minimumskrav, at brugere af Kundens netværksinfrastruktur skal forstås som alle, der har adgang til Kundens netværksinfrastruktur via fysisk eller trådløs adgang. Brugerbegrebet er ikke afgrænset til ansatte og omfatter også, men ikke begrænset til, leverandører, elever, gæster, turister og borgere.

4.3 Geografisk leveranceområde (MK)

Det er et minimumskrav, at netværksforbindelserne kan leveres til samtlige lokationer i Ringkøbing-Skjern Kommune.

4.4 Kabling i bygninger (MK)

Det er et minimumskrav, at netværksforbindelserne leveres i det af Kundens anviste rum.

Som standard skal leverancen indeholde en indvendig fremføring på 20 m. Indvendig fremføring ud over 20 meter oplyses pr. 5 meter. Prisen angives i Kontraktbilag 4. Den indvendige fremføring skal være inkl. eventuelle murgennemføringer.

Eksisterende fremføringskanaler må anvendes til fremføring.

4.5 Netværksforbindelserne

4.5.1 Netværksforbindelser (MK)

Det er et minimumskrav, at Leverandøren leverer netværksforbindelser uden forbrugsafregning.

Netværksforbindelserne skal primært anvendes til opkoblinger, hvor Kundens sikkerhedskoncept inklusive eget udstyr (router/switch) tilkobles linjen.

4.5.2 Netværksforbindelser på fiber (MK)

Det er et minimumskrav, at alle forbindelser til lokationerne opgjort i kontraktbilag 3 leveres med fiberteknologi.

4.5.3 Redundans og alternativ fremføring til 4 lokationer (MK)

Det er et minimumskrav at der leveres redundante netværksforbindelser til 4 lokationer hos kunden. Disse lokationer fremgår af kontraktbilag 4.

Netværksforbindelserne skal leveres i en redundant opsætning, således der fra samme PoP fremføres to fysisk adskilte linjer med samme kapacitet i særskilte tracéer, der på hele strækningen er nedgravet med en afstand på mindst 7 meter. Netværksforbindelserne skal være aktive og termineret i fysisk adskilt udstyr på PoP (2 forskellige switche/routere).

Kunden vil selv opsætte redundans og load-balancing ved hjælp af HSRP lokalt og dynamisk routning mod Leverandør.

4.5.4 Levering til brønd eller lignende (MK)

Det er et minimumskrav, at der kun leveres til brønd, skab eller lignende punkt i umiddelbar nærhed af 17 udvalgte lokationer. Netværksforbindelserne til disse 17 lokationer skal dermed ikke termineres på lokationen, men forventes at blive taget i brug på et senere tidspunkt. Med umiddelbar nærhed menes ved skel til kommunens lokation.

De 17 udvalgte lokationer er særligt markeret som "strategisk lokation" i lokationsoversigten i kontraktbilag 3.

4.5.5 Sikkerhed i netværksydelsen (MK)

Det er et minimumskrav at servicen som efterspørges tilbydes med en datasikkerhed (fortrolighed og integritet) på minimum samme niveau som eksempelvis MPLS sådan, at trafik i logisk adskilte netværk holdes adskilt. Leverandørens endeudstyr (MK)

Det er et minimumskrav at fiberforbindelserne termineres i SC stik, monteret i et ODF panel.

På lokationerne vil der være plads til at installere udstyr af maksimum to units højde.

4.6 Funktionalitet (MK)

Det er et minimumskrav, at Leverandøren tilbyder én af følgende tre løsninger, hvor af Leverandøren frit kan vælge, hvilken løsning, der tilbydes. **Leverandøren kan kun byde på én af de tre løsninger**, og det skal angives, hvilken løsning, der bydes med i kontraktbilag 4. Leverandørens løsning skal understøtte IPv6.

1. En Layer 3 baseret løsning, som bygger på en MPLS teknologi med dynamisk routningsprotokol, samt mulighed for op til 10 VRF's indeholdt i tilbuddet.
2. En Layer 2 baseret løsning hvor Kunden har rådighed over 10 adskilte VLAN, tilgængelig på alle lokationer.
3. En Layer 2 løsningen hvor Rådhuset i Ringkøbing udnævnes til knude i netværket, og at alle andre lokationer har 6 unikke VLAN's til rådighed. I alt $6 \cdot 121 = 726$ VLAN's, alle termineret på Rådhuset.

4.6.1 Løsning 3 (PK)

Det er et prioriteret krav, at Leverandøren tilbyder **Løsning 3**, baseret på Layer 2, hvor Rådhuset i Ringkøbing udnævnes til knude i netværket, og at alle andre lokationer har 6 unikke VLAN's til rådighed. I alt $6 \cdot 121 = 726$ VLAN's, alle termineret på Rådhuset.

Det vurderes som et selvstændigt delkriterie (Levering af løsning 3, layer 2), at Leverandøren tilbyder denne løsning.

4.6.2 Alle til alle netværk (MK) (Kun løsning 1 og 2)

Det er et minimumskrav, at enhver tilkoblet lokation i netværket kan kommunikere med alle øvrige tilkoblede lokationer. Teknisk skal netværket være et alle til alle netværk hvor flere VRF's afleveres i en 802.1Q snitflade lokalt på lokationen.

4.6.3 Logisk opdeling (MK)

Det er et minimumskrav, at leverandøren kan tilbyde op til 10 logiske opdelt net til hver lokation, leveret som VLANs i én trunk.

Den aktuelle leverance skal indeholde en opdeling i minimum 6 logiske net.

4.6.4 Prioritering af trafik (MK)

Det er et minimumskrav, at datatrafikken i netværket skal prioriteres fra Kundens CPE til Leverandørens PE, således at eksempelvis datatrafik fra real tids applikationer (Voice over IP, videokonferencer og lignende) kan gives højeste prioritet.

Kunden anvender i dag prioritering i netværket og efterspørger derfor prioritering af trafik implementeret fra starten. Kunden afleverer trafik som er mærket ved aflevering til Leverandørens PE router.

4.6.5 Opdeling af prioriteret trafik (MK)

Det er et minimumskrav, at prioritering af datatrafikken minimum skal opdeles i 3 klasser – eksempelvis:

- 1) Høj (typisk real tids applikationer)
- 2) Medium (typisk client server og Citrix applikationer)
- 3) Best effort (typisk Internet trafik)

4.7 Sortiment og kapacitet

4.7.1 Sortiment og kapacitet på de tilbudte netværksforbindelser (MK)

Det er et minimumskrav, at Netværksforbindelserne leveres i et sortiment af symmetriske kapaciteter fra 100/100 Mbit/s til 1/1 Gbit/sek., opdelt i kategorier fra lavest til højest:

1. 100/100 Mbit/sek.
2. 250/250 Mbit/sek.
3. 1/1 Gbit/sek.

I kontraktbilag 3 er specificeret, hvilken kategori der skal leveres til de specifikke lokationer.

Netværksforbindelsernes drift prissættes i Kontraktbilag 4.

4.7.2 Vederlagsfri oprettelse af netværksforbindelser (MK)

Det er et minimumskrav, at netværksforbindelser til lokationer opgjort i kontraktbilag 3 leveres og oprettes (jf. punkt 3.3) vederlagsfrit.

4.7.3 Opgradering af netværksforbindelser (MK)

Det er et minimumskrav, at netværksforbindelsernes kapacitet (kategori 1-2) skal kunne opgraderes til minimum 1/1 Gbit/sek.

Kategori 3: (1/1 Gbit/sek) skal kunne opgraderes til 10/10 Gbit/sek

4.8 Kvalitetsparametre

Netværksforbindelsernes kvalitet skal angives i følgende parametre:

- Garanteret båndbredde (throughput)
- Pakketab
- Forsinkelse (latency)
- Jitter

Kunden giver leverandøren SNMP læseadgang til kundens eget endeudstyr, og således skal Leverandøren monitorere og måle kvalitetsparametrene ved at tilgå SNMP variable på kundens Cisco udstyr.

4.8.1 Garanteret båndbredde (throughput) (MK)

Det er et minimumskrav, at netværksforbindelsens båndbredde, målt på ethvert tidspunkt indenfor driftstiden, på en specifik session og på ethvert interface kan levere minimum 80 % af den aftalte båndbredde fra kunde CPE til Leverandørens PE, uden at øvrige kvalitetsparametre overskrider angivne krav – dvs. pakketab, forsinkelse og jitter.

4.8.2 Pakketab (MK)

Det er et minimumskrav, at linjens datapakketab målt på ethvert tidspunkt indenfor driftstiden, fra kunde CPE til Leverandørens PE og mellem andre tilkoblede lokaliteter, ikke overstiger 0,1 % over et døgn.

4.8.3 Forsinkelse (latency) (MK)

Det er et minimumskrav, at forsinkelse i datatrafik målt som round trip delay (RTD) på ethvert tidspunkt indenfor driftstiden, fra kunde CPE på en lokation til kunde CPE på en vilkårlig anden lokation, som middelværdi, målt over 3 timer, ikke overstiger 10 ms.

4.8.4 Jitter (MK)

Det er et minimumskrav, at variationen i forsinkelse af datapakker målt på ethvert tidspunkt indenfor driftstiden, fra kunde CPE på en lokation til kunde CPE på en vilkårlig anden lokation, ikke overstiger 5 ms målt over 3 timer.

4.8.5 Kvalitetsparametre – målemetoder (PK)

Det er et prioriteret krav at Leverandøren i Kontraktbilag 2 redegør for hvordan kvalitetsparametrene måles, herunder hvilke målemetoder der anvendes.

God fyldestgørende redegørelse vægtes højt.

5 Internetforbindelse

5.1 Central Internetforbindelse (MK)

Det er et minimumskrav, at internetforbindelsen leveres med fiberteknologi uden forbrugsafregning. Internetforbindelsen leveres som en fiber afsluttet i et ODF panel i Kundens rackskab i maskinrum på Ringkøbing rådhus. Fiber afsluttes i et SC stik.

Prisen for internetforbindelsen, anføres i Kontraktbilag 4b.

5.1.1 Garanteret båndbredde (throughput) (MK)

Det er et minimumskrav, at internetforbindelsens båndbredde, målt på ethvert tidspunkt indenfor driftstiden, på ethvert interface kan levere minimum 80 % af den aftalte båndbredde fra Firewall til Leverandørens første aggregeringspunkt i infrastrukturens distributionsniveau.

5.2 Offentlige IP adresser (MK)

Det er et minimumskrav, at leverandøren kan route Kundens offentlige IP-adresser tildelt fra RIPE, herunder IPv6.

6 Obligatoriske Optioner

6.1 Obligatorisk option 1 Netværksforbindelser (MK)

Det er et minimumskrav, at leverandøren ud over de tilbudte i hovedleverancen ligeledes tilbyder netværksforbindelser i følgende sortiment:

1. 500/500 Mbit/sek
2. 10/10 Gbit/sek

10/10 Gbit/sek skal udelukkende kunne leveres til lokationer, som i forvejen har 1/1 Gbit/sek netværksforbindelser, og skal derfor kun leveres som opgradering.

6.2 Obligatorisk option 2 Oprettelse og drift af Netværksforbindelser (MK)

Det er et minimumskrav, at Leverandøren prissætter oprettelse og drift af netværksforbindelser.

Oprettelse af netværksforbindelser op til 1/1 Gbit/sek skal prissættes.

Oprettelse omfatter elementer som angivet i punkt 3.3 og skal prissættes som fast pris i hhv. by og land i Ringkøbing-Skjern kommune. By er defineret som de adresser listet i kontraktbilag 3 – faneblad c – Byadresser.

6.3 Obligatorisk option 3 Opgraderingstrin (MK)

Det er et minimumskrav, at Leverandøren tilbyder og prissætter opgradering af kapaciteten på netværksforbindelser. Leverandøren skal tilbyde følgende opgraderingstrin:

1. Opgradering fra min. 100/100 Mbit/sek. til maksimalt 1/1 Gbit/sek Mbit/sek.
2. 1/1 Gbit/sek. opgradering til 10/10 Gbit/sek

6.4 Obligatorisk option 4 Ekstra VRF/VLAN på lokation (MK)

Det er et minimumskrav, at Leverandøren tilbyder og prissætter opgradering med yderligere et globalt VRF/VLAN på alle lokationer.

6.5 Obligatorisk option 5

Opgradering af internetforbindelse (MK)

Det er et minimumskrav, at Leverandøren tilbyder og prissætter opgradering af kapaciteten på internetforbindelser. Leverandøren skal tilbyde følgende opgraderingstrin:

- 1/1 Gbit/sek. opgradering til 10/10 Gbit/sek

6.6 Obligatorisk option 6

Redundant internetforbindelse (MK)

Det er et minimumskrav, at internetforbindelsen kan leveres med redundans. Den redundante forbindelse skal etableres som en ekstra fiberforbindelse.

De to internetforbindelser skal leveres i en redundant opsætning, således der fra samme PoP fremføres to fysisk adskilte linjer med samme kapacitet i særskilte tracéer, der på hele strækningen er nedgravet med en afstand på mindst 7 meter. Internetforbindelserne skal være aktive og termineret i fysisk adskilt udstyr på PoP (2 forskellige switche/routere).

Leverandøren skal prissætte en oprettelse af en 1/1 Gbit/sek internetforbindelse, samt en evt. senere opgradering til en 10/10 Gbit/sek internetforbindelse. Redundansmekanismen skal være indeholdt i oprettelsesprisen.

6.7 Obligatorisk option 7

Erhvervsudvikling i yderområderne, borger/erhvervsliv (MK)

Med henblik på at styrke og fremme mulighederne for erhvervsudvikling i hele kommunen – også yderområderne, ønsker Ringkøbing-Skjern Kommune at bidrage til, at borgere/erhvervsliv i hele kommunen får forbedret den lokale kommunikationsinfrastruktur i form af adgang til højkapacitets internetforbindelser på markedsvilkår. Derfor ønsker Ringkøbing-Skjern Kommune at understøtte udviklingen af en infrastruktur, med udgangspunkt i den lokale Leverandørejede infrastruktur, der etableres/anvendes til brug for kommunens lokationer.

Det er et minimumskrav, at Leverandøren tilbyder at klargøre Leverandørens infrastruktur, således at Leverandøren kan tilbyde kapacitet til borgere/erhvervsliv i form af internetforbindelser i umiddelbar nærhed af Kundens lokation. Klargøring af Leverandørens infrastruktur skal kunne tilbydes i forbindelse med eller efter levering af netværksforbindelser til Kunden. Med klargøring forstås tekniske og kommercielle tiltag der gør det muligt for Leverandøren at levere internetforbindelser til borgere/erhvervsliv.

Såfremt Kunden vælger at tilkøbe klargøringen af Leverandørens infrastruktur, skal Leverandøren, senest 6 måneder efter Kunden afgiver bestilling på tilkøbet, kunne tilbyde borgere/erhvervsliv internetforbindelser. Internetforbindelserne skal leveres på markedsvilkår, og er dermed ikke omfattet af samme krav og vilkår som internetforbindelser leveret til Kunden.

Leverandøren skal tilbyde minimum 3 forskellige internethastigheder til borgere/erhvervsliv. Disse skal være symmetriske og omfatte hastigheder på mellem 30/30 Mbit og minimum 90/90 Mbit angivet som hhv. download- og uploadkapacitet.

Etableringsomkostningen må maksimalt andrage 2.500 kr. inkl. moms pr. forbindelse, inkl. alt nødvendigt udstyr for borgeren/erhvervsliv.

Priserne er angivet pr. måned pr. Mbit (samlet up og download, f.eks. 60 Mbit ved en 30/30Mbit forbindelse) og må maksimalt andrage:

- 6,7 kr. inkl. moms for 30/30 Mbit
- 5,6 kr. inkl. moms for mellem 31/31 Mbit og op til 40/40 Mbit
- 4,6 kr. inkl. moms for mellem 41/41 Mbit og op til 60/60 Mbit
- 3,9 kr. inkl. moms for mellem 61/61 Mbit og op til 90/90 Mbit

Internetforbindelserne skal tilbydes borgere/erhvervsliv i samtlige byer, som er anført i Kontraktbilag 3 faneblad c - Byadresser eller se i Kontraktbilag 3b - Google Earth byadresser.kmz.

Klargøring af Leverandørens infrastruktur skal prissættes som en:

- éngangsydelse pr. by
- samlet klargøringsydelse af alle byer

6.7.1 Udrulningsplan udenfor by (PK)

Det er et prioriteret krav, at Leverandøren beskriver en udrulningsplan, hvorefter Leverandøren kan tilbyde internetforbindelser til mindst 80 % af husstandene udenfor byer, som er anført i Kontraktbilag 3 – faneblad c - Byadresser.

Det vægtes positivt, jo hurtigere udrulningsplanen afsluttes indenfor kontraktperioden samt tilsagn om at internetforbindelserne leveres på samme vilkår som til by jf. punkt 6.7.

7 Implementering

Kunden tillægger det stor betydning, at implementeringen af de indkøbte ydelser kan forløbe professionelt, i høj kvalitet og med præcision, i forhold til de indgåede aftaler. Et afgørende succeskriterium er, at migreringen foregår så transparent som muligt for brugerne på lokaliteterne.

Det er vigtigt at leverandøren påtager sig et totalansvar for leverancen med hvad det indebærer af bl.a. kompetent projektledelse og kompetente teknikere.

Implementeringsperioden er så langstrakt og omfangsrig, at der vil være en periode, hvor den gamle og den nye netværksinfrastruktur skal sameksistere. Kunden forventer selv at stå for denne sammenkobling af netværkene i datacenteret.

7.1 Implementeringsorganisation

7.1.1 Implementeringsorganisation (MK)

Det er et minimumskrav, at Leverandøren skal påtage sig totalansvar for leverancen med hvad det indebærer af bl.a. kompetent projektledelse og kompetente teknikere.

7.1.2 Beskrivelse af Implementeringsorganisation (PK)

Det er et prioriteret krav, at Leverandøren i Kontraktbilag 7 beskriver leverandørens implementeringsorganisation, herunder skal følgende forhold beskrives:

- a) Udmøntning af "totalansvar for leverancen"
- b) Implementeringsprocessen
- c) Kvalitetskontrol af leverancen
- d) Antal teknikere
- e) Antal produktcertificerede teknikere (samt hvilken type og grad af certificering)
- f) Andel af teknikere leveret af underleverandør
- g) Eskalationsprocedurer

En god, fyldestgørende og gennemskuelig beskrivelse vægtes højt.

7.2 Projektledelse

7.2.1 Projektledelse for leverancen (PK)

Det er et prioriteret krav, at Leverandøren beskriver Leverandørens projektledelse i forbindelse med leverancen. Ved projektledelse forstås, at leverandøren som minimum skal foretage:

- a) Planlægning og implementering af de tilbudte leverancer og de valgte optioner
- b) Udarbejde og vedligeholde detaljerede tidsplaner og testplaner
- c) Koordinering med Kundens projektleder
- d) Deltage i styregruppe- og projektgruppemøder
- e) Udarbejdelse af mødedokumentation i form af statusrapporter og opgavelister
- f) Opfølgning på tidsplan

Leverandøren skal i Kontraktbilag 2 beskrive hvorledes projektledelsen for leverancen gennemføres.

Opfyldelse af ovenstående krav tillige med en god, fyldestgørende og gennemskuelig beskrivelse vægtes højt.

7.2.2 Projektledelse (MK)

Det er et minimumskrav, at projektledelse ifm. levering af netværks- og internetforbindelser leveres vederlagsfrit.

7.3 Kundens deltagelse

7.3.1 Kundens deltagelse (PK)

Det er et prioriteret krav, at de tidsmæssige krav til Kundens deltagelse i implementeringen fremgår af tidsplanen i Kontraktbilag 5.

I Kontraktbilag 5 skal det angives, i hvilket omfang og på hvilke tidspunkter Kunden skal medvirke til Leverandørens opfyldelse af Kontrakten, herunder ved at stille oplysninger, medarbejdere, lokaler og udstyr m.v. til rådighed samt deltage i prøver, hvor Kundens deltagelse er nødvendig. Herudover yder kommunen almindelig medvirken, som man kan forvente.

Ved evaluering af kravene til kundens deltagelse vil kundens administrative byrde målt ved forventet timeforbrug ved deltagelse i projektet blive tillagt særlig stor vægt.

7.4 Implementering i faser

7.4.1 Implementeringsfaser (MK)

Det er et minimumskrav, at implementeringen opdeles i nedenstående faser:

Fase 1: Installation på 4 råduse. Aflevering i henhold til delleverance- og overtagelsesprøver.

Fase 2: Etablering af øvrige netværksforbindelser. Aflevering i henhold til delleverance-, overtagelses- og driftsprøver.

7.5 Tidsplan og leveringstid

7.5.1 Leveringstid (MK)

Det er et minimumskrav, at det nye netværk kan ibrugtages i perioden fra 1. februar 2013 til 1. april 2013. Overtagelsesprøve for netværket som helhed skal være gennemført inden 1. april 2013.

7.5.2 Tidsplan (MK)

Det er et minimumskrav, at Leverandøren beskriver en tidsplan i Kontraktbilag 5. for implementering (gravning og installation af udstyr). Ud over leverancen til Kundens datacenter, kan leverandøren frit beslutte hvilke lokaliteter, der skal leveres til i de enkelte faser.

7.5.2.1 Frist for levering af fase 1 (MK)

Det er et minimumskrav at etableringen af fase 1, er klar til driftsprøve 1. februar 2013

7.5.2.2 Frist for levering af fase 2 (MK)

Det er et minimumskrav at etablering af fase 2, er klar til driftsprøve 1. april 2013

7.6 Idriftsættelse

7.6.1 Idriftsættelsestidspunkt (MK)

Det er et minimumskrav at idriftsættelse af forbindelserne til Rådhuset i Ringkøbing tager hensyn til, at der ikke sker forstyrrelser i normal arbejdstid hverdage 7.00-17.00. Dog kan det forberedende arbejde foretages inden for normal arbejdstid. Eventuelle omkostninger skal være omfattet i tilbuddet i øvrigt.

Øvrige forbindelser kan idriftsættes indenfor normal arbejdstid.

7.6.2 Idriftsættelsessupport (PK)

Det er et prioriteret krav, at Leverandøren sikrer, at der efter idriftsættelse/migrering af løsningen, er medarbejdere til rådighed, der kan yde support til Kunden. Leverandørens supportmedarbejdere skal være dansk talende, og have tilstrækkelig kendskab til løsningen. Leverandøren skal beskrive dette i Kontraktbilag 2.

Opfyldelsesgrad af ovennævnte krav samt god beskrivelse vægtes højt.

7.7 Afprøvning (MK)

Det er et minimumskrav, at afprøvning gennemføres i henhold til vedlagte Hovedkontrakt punkt 8 "Afprøvning".

7.7.1 Afprøvning – dokumentation (MK)

Det er et minimumskrav, at Leverandøren skriftligt dokumenterer resultatet af afprøvningserne. Fejl fundet under disse, skal inddeles i kategorier efter alvorlighed for mulighed for løsning samt tidshorisont herfor.

7.7.2 Afprøvning – indhold (PK)

Det er et prioriteret krav, at Leverandøren, i Kontraktbilag 2, vedlægger et udkast til testplaner for delleverance- overtagelses- og driftsprøver. Som minimum skal afprøvningen omfatte kontrol af:

- Levering, konfiguration og installation af de enkelte elementer er som aftalt
- Alle funktionskrav er opfyldte i henhold til kravspecifikationen og den efterfølgende detailspecifikation, også for valgte optioner
- Dokumentation er leveret
- Driftshåndbog er leveret
- Uddannelse er gennemført
- Belastningsprøve på systemet
- Test af simulerede fejlsituationer, så som nedbrud på netværksforbindelser eller CPE udstyr
- Test af redundans
- Test af overvågning
- Test mod iPerf-server eller lign. i Leverandørens net

Kunden forbeholder sig ret til at udvide det vedlagte udkast med flere tests.

Opfyldelsesgrad af ovennævnte krav samt en god, fyldestgørende og gennemskuelig beskrivelse vægtes højt.

7.7.2.1 Beredskabsøvelser (MK)

Det er et minimumskrav, at Kunden, under driftsprøven, skal, på et vilkårligt tidspunkt, kunne simulere forskellige typer nedbrud for at teste leverandørens løsning og serviceorganisation.

7.8 Dokumentation

7.8.1 Dokumentation (MK)

De overordnede krav til Dokumentation er fastlagt i Hovedkontraktens punkt 3.2 "Dokumentation".

Det er et minimumskrav, at Leverandøren løbende dokumenterer løsningen. Dokumentation skal leveres ved delleveranceprøvningen og overtagesprøven for den samlede løsning. Dokumentation skal leveres i elektronisk form og vederlagsfrit for kunden.

Dokumentationen skal som minimum omfatte:

- a) Principskitse over løsningen
- b) Beskrivelse af løsningens opbygning, herunder redundans og logiske kredsløb
- c) Beskrivelse og skitse over alternative fremføringer
- d) Liste over lokaliteter indeholdende relevant information i forhold til:
  - Adresse
  - Båndbredde
  - Antal logiske netværk/båndbredde pr. logisk netværk
  - Anvendte IP adresser
  - Anvendt CPE udstyr, herunder software type og version
    - Konfiguration af CPE udstyr (portanvendelse)
  - Særlige forhold omkring BGP, DHCP osv.
  - QoS konfiguration
- e) Evt. dokumentation over krydsfelter i det omfang leverandøren har foretaget arbejder heri

7.8.1.1 Projektportal og portal til dokumentation (PK)

Det er et prioriteret krav, at der oprettes en projektportal i forbindelse med implementeringsprojektet med henblik på at dele dokumenter i forløbet på den mest effektive måde.

Det er ligeledes et prioriteret krav, at portalen efterfølgende kan anvendes til dokumentationen af løsningen, således at begge parter har mulighed for at tilgå en opdateret dokumentation løbende.

Portalen kan være leverandørens egen eller kan fx være en eksternt sharepoint server eller lignende.

Leverandøren skal beskrive mulighederne i Kontraktbilag 2 samt oplyse eventuelle omkostninger i Kontraktbilag 4b.

Opfyldelsesgrad af ovennævnte krav samt en god, fyldestgørende og gennemskuelig beskrivelse vægtes højt.

Drift, vedligeholdelse og support

8.1 Samarbejde og service

8.2 Samarbejde med Kunden (MK)

Det er et minimumskrav, at Leverandøren indgår i et gensidigt forpligtende samarbejde med Kunden samt at dette samarbejde struktureres i en formel projektform eller lignende, som klart definerer samarbejdet, beslutningsformalia (forudsætninger for at aktiviteter igangsættes, udstyr bestilles, teknikere bookes) mødefrekvens og lignende.

I princippet er der ingen grænser for, hvad det formaliserede samarbejde kan omfatte indenfor aftalens ydelser, men som minimum skal følgende aktiviteter indgå:

- Udvikling af netværk.:
  - Bestilling og implementering af ydelser
  - Design og implementering af tekniske services
  - Design og implementering af tekniske og organisatoriske interfaces mellem leverandøren og Kunden
- Drift af netværk.:
  - Fejlhåndtering, henvendelses metoder og numre
  - Orientering ved ændringer
  - Trendanalyser
  - Udarbejdelse af katastrofeplan
  - Udarbejdelse af driftshåndbog

Omkostninger til udførelse af ovennævnte samarbejdsopgaver skal være inkluderet i de oplyste vederlag for Drift, vedligeholdelse og support.

8.2.1 Beskrivelse af samarbejde (PK)

Det er et prioriteret krav, at Leverandøren i Kontraktbilag 7 beskriver, hvorledes et samarbejde i aftalens løbetid kan etableres, samt efter hvilke retningslinjer, og i hvilken form leverandøren anbefaler, at samarbejdet fastlægges.

Som en del af samarbejdet forventes der udarbejdet en Aftalehåndbog, der er med til at gøre kontraktens aftaler håndterbare i hverdagen.

En god, fyldestgørende og gennemskuelig beskrivelse vægtes højt.

8.3 Serviceydelser

8.3.1 Beskrivelse af serviceorganisation (PK)

Det er et prioriteret krav, at Leverandøren i Kontraktbilag 7 beskriver sin serviceorganisation, samt sin serviceorganisation set i relation til Kunden, herunder skal følgende forhold beskrives:

- a) Antal serviceteknikere
- b) Antal produktcertificerede serviceteknikere (samt hvilken type og grad af certificering)
- c) Geografisk fordeling, hhv. i dagtimer og i 24/7 beredskab, af serviceteknikere herunder fordelingen af produktcertificerede serviceteknikere
- d) Andel af serviceteknikere leveret af underleverandør
- e) Øvrige ressourcer i serviceorganisationen (service manager, helpdesk, 2nd og 3rd level support)
- f) Serviceprocessen fra fejl modtages til afhjælpning er afsluttet inklusive hvilke ressourcer, som er involveret i processen
- g) Eskalationsprocedurer, såvel internt som i forhold til producenter

En god, fyldestgørende og gennemskuelig beskrivelse vægtes højt.

8.3.2 Konsulentytelser (MK)

Det er et minimumskrav, at Leverandøren leverer serviceydelser i form af serviceteknikere. Serviceydelserne omfatter serviceteknikere på timebasis i form af assistance af certificerede teknikere. Disse ydelser skal relatere sig til de af Kontrakten omfattede services på infrastrukturen.

Leverandøren skal levere serviceteknikere i nedenstående sortiment:

1. Tekniker – udfører basal support og assistance på hardware niveau.
2. Systemtekniker – udfører installation, support og assistance på hardware og systemniveau.
3. Systemkonsulent – assisterer og rådgiver Kunden med design af løsninger baseret på de omfattede services

8.4 Serviceaftale

Kunden efterspørger en normal serviceaftale inkl. overvågning af forbindelser.

Serviceaftalen skal dække den tilbudte løsning.

Nedenstående krav er gældende for hele serviceaftalen.

Ydelserne i de nedenfor beskrevne krav skal være optimeret mht. pris/ydelse og indeholde faciliteter, funktioner og metoder, der lever op til

markedsstandarder med hensyn til servicering, overvågning og administration af aftalen.

Serviceaftalen indebærer at Kunden bl.a. har adgang til Helpdesk, fjernafhjælpning og on-site fejlafhjælpning indenfor de nedenfor definerede tidsfrister.

8.4.1 Serviceaftale (MK)

Det er et minimumskrav, at aftalen indgås som en serviceaftale, hvor alle omkostninger til serviceydelsen er indeholdt i prisen.

8.4.2 Helpdesk

8.4.2.1 Helpdesk (SPOC) (MK)

Det er et minimumskrav, at Kunden, som en del af serviceaftalen, har adgang til en Helpdesk.

Helpdesk skal være det eneste kontaktpunkt (Single Point of Contact) for kommunens service- og supportrelaterede henvendelser.

8.4.2.2 Sprog i Helpdesk (MK)

Det er et minimumskrav, at Kunden ved henvendelse til Helpdesk betjenes af dansktalende personale som 1st level support.

8.4.2.3 Kommunikationsform med Helpdesk (MK)

Det er et minimumskrav, at Leverandørens Helpdesk kan modtage fejlmeldinger via telefon, e-mail og web. Ved telefoniske henvendelser skal leverandøren sikre, at henvendelsen registreres i leverandørens fejlhåndteringssystem.

I umiddelbar forlængelse af henvendelser til Leverandørens Helpdesk fremsendes en kvittering for registrering af henvendelsen til Kunden.

8.4.2.4 Direkte kommunikation med teknikere (MK)

Det er et minimumskrav, at Kundens teknikere kan opnå direkte kontakt til leverandørens teknikere, efter visitering i helpdesk.

8.4.2.5 Beskrivelse af Helpdesk (PK)

Det er et prioriteret krav, at Leverandøren i Kontraktbilag 7 beskriver helpdesk setup'et herunder bemanning indenfor normal arbejdstid og udenfor normal arbejdstid. Ligeledes bedes beskrevet hvorledes og i hvilke formater leverandørens Helpdesk kan aflevere og modtage fejlmeddelelser, trouble

tickets samt øvrige informationer, som er væsentlige for den daglige operationelle drift.

En god, forståelig og gennemskuelig beskrivelse vægtes højt.

8.4.2.6 Målepunkter for leverandørens Helpdesk (PK)

Det er et prioriteret krav, at Leverandøren i Kontraktbilag 7 beskriver, hvilke væsentlige kunderettede Key Performance Indicators /målepunkter som er defineret for leverandørens Helpdesk, samt i rapportform dokumentere Helpdesks performance målt på disse målepunkter over de seneste 6 måneder.

Opfyldelsesgrad af ovennævnte krav samt god beskrivelse vægtes højt.

8.4.2.7 Fejlregistrering (MK)

Det er et minimumskrav, at der ved henvendelser til Leverandørens Helpdesk, eller ved fejl som Leverandøren på anden måde bliver opmærksom på, f.eks. via Leverandørens overvågningssystem, oprettes en trouble-ticket i Leverandørens helpdesk . Ved oprettelsen af en trouble-ticket, skal en kopi sendes til en specifik e-mail hos Kunden. Trouble-ticket skal som minimum indeholde følgende informationer:

- Entydig nummerering af hændelsen (sagsnummer)
- Klokketæt ved fejls registrering
- Angivelsen af hvem, der fejlmeldte, herunder navnet på institutionen
- Angivelse af fejlmeldte lokalitet, samt dennes geografiske placering
- Beskrivelse af fejl
- Status på fejlfhjælpning
- Forventet reetableringstid

Kunden skal kunne rekvirere trouble tickets vedrørende egne henvendelser til Helpdesk pr. mail, online eller telefonisk.

8.4.2.8 Historiske trouble tickets (MK)

Det er et minimumskrav, at Leverandøren kan leverer en liste over samtlige trouble tickets, som har været registreret i minimum 2 år fra afslutning af hændelsen. Dette gælder også lukkede trouble tickets, som er afsluttet.

8.4.3 Overvågning

8.4.3.1 Online overvågning (MK)

Det er et minimumskrav, at Leverandøren tilbyder on-line overvågning af løsningen udstyr 24/7 ex. Kundens udstyr.

8.4.3.2 Beskrivelse af overvågning (PK)

Det er et prioriteret krav, at Leverandøren i Kontraktbilag 2 beskriver, hvorledes løsningen overvåges. Herunder skal som minimum angives:

- Bemanning af overvågning i hhv. dagtimer og i 24/7 beredskab
- Overvågningspersonalets uddannelse og produktcertificering
- Geografisk placering af overvågningscenter
- Overvågningsmetode, specifikt den automatiserede og den arbejdsrutine baserede overvågning
- Overvågningsværktøjer
-

Ud over en god, fyldestgørende og gennemskuelig beskrivelse vægtes følgende højt:

- *Overvågningsmetoden er dokumenteret og i overvejende grad automatiseret*
- *Overvågningsværktøjerne i form af systemer er professionelle, det vil sige er særligt relevante for/tilpassede til de konkrete elementer/produkter, som skal overvåges*
-

8.4.3.3 Proaktiv Overvågning (PK)

Det er et prioriteret krav, at Leverandøren, i forbindelse med online overvågning, som en del af serviceaftalen aktivt undersøger for fejl og uhenigtsmæssigheder i de komponenter, der er omfattet af serviceaftalen. Leverandøren er forpligtet til i videst muligt omfang at identificere fejl, før de opstår.

Dette gælder eksempelvis på lokationens kapacitet (på båndbredde eller lignende), hvor det, på baggrund af erfaring med lignende installationer eller Ringkøbing-Skjern Kommunes brugeradfærd, må forudses, at kapacitetsgrænsen nås inden for kort tid. I sådanne tilfælde er Leverandøren forpligtet til at gøre kommunen opmærksom på problemet, når dette kommer til Leverandørens kendskab.

Eksemplet er ikke udtømmende.

Opfyldelsesgrad af ovennævnte krav samt en god, fyldestgørende og gennemskuelig beskrivelse vægtes højt.

8.5 Adgang til logs og alarmer

8.5.1.1 Læseadgang til logs og alarmer (PK)

Det er et prioriteret krav, at Leverandøren beskriver, hvilke informationer, som Kunden kan få online (real tids) og historisk læseadgang til i leverandørens overvågningsværktøj. Ligeledes bedes beskrevet metoder og værktøj

for, at Kunden kan få adgang til logs og alarmer. Leverandøren skal beskrive dette i Kontraktbilag 2.

En god, forståelig og gennemskuelig beskrivelse vægtes højt.

8.6 Afrapportering og statusmøder

8.6.1.1 Afrapportering (MK)

Det er et minimumskrav, at Leverandøren kvartalsvist fremsende rapportering til Kunden senest 10 arbejdsdage efter afsluttet kvartal. Rapporteringen skal være opdelt i måneder. Rapporteringen skal indeholde både summeringer og overblik til ledelsesniveau samt detailinformationer til opfølgning på enkeltsager.

Rapporteringen skal som minimum indeholde:

- Bodsopgørelse og realiserede servicemål (reaktionstider, reetableringstider og tilgængelighed)
- Opgørelse af trouble tickets i det forløbne kvartal
- Kvalitetsmålene (opetid, båndbredde, reaktionstid og QoS anvendelse)
- Backbone performance
- Båndbredde udnyttelse pr. accesslinje, herunder spidsbelastning og datamængder
- Kunden har ret til at kræve en udvidet rapportering som opfølgning på særlige problemstillinger

8.6.1.2 Statusmøder (MK)

Det er et minimumskrav, at der, som en del af serviceaftalen afholdes statusmøder på Kundens foranledning mellem Kunden og Leverandørens account team, der som minimum består af en kommercielt ansvarlig og en teknisk ansvarlig. Statusmøder afholdes min. en gang om året, med mindre driftssituationen giver anledning til yderligere møder.

Statusmøderne afholdes på en lokation i Ringkøbing-Skjern Kommune.

8.7 Udvidelser, flytninger, ændringer og nedtagelse

Ringkøbing-Skjern Kommune er en organisation under stadig forandring, hvorfor der er behov for at have nogle klare aftaler om, hvordan aftalen håndteres i forbindelse med udvidelser, flytninger, ændringer og nedtagelser.

8.7.1 Respons på henvendelser (MK)

Kunden ønsker en hurtig respons på henvendelser. Eksempelvis ved forespørgsler på priser og leveringstider til nye lokaliteter.

Det er et minimumskrav, at responstiden for svar på henvendelser maksimalt er:

Netværksforbindelser	5 arbejdsdage

8.7.2 Leveringstid på udvidelser (MK)

Det er et minimumskrav, at følgende leveringstider er gældende ved udvidelse med nye forbindelser til nye lokationer:

Netværksforbindelser (ved gravning)	40 arbejdsdage
Netværksforbindelser (ved etableret access)	10 arbejdsdage

8.7.3 Leveringstid på ændringer (MK)

Med ændringer forstås opgraderinger af hastigheder, samt parameter- og konfigurationsændringer.

Det er et minimumskrav, at følgende leveringstider er gældende ved ændringer:

Opgraderinger på eksisterende linje	
- på Netværksforbindelser	5 arbejdsdage
- på Internetforbindelser	5 arbejdsdage
Øvrige parameter- og konfigurationsændringer	
- på Netværksforbindelser	1 arbejdsdag
- På Internetforbindelser	1 arbejdsdag

Ændringer prissættes i Kontraktbilag 4b.

8.7.4 Nedtagelse af en forbindelse (MK)

Nedtagelse af en forbindelse skal kunne ske med et maksimalt opsigelsesvarsel på løbende måned plus 6 måneder. Betaling for forbindelsen ophører ved udløb af opsigelsesvarslet. Nedtagelse af en forbindelse kan, i kontraktens løbetid alene begrundes i, at Kunden ophører med at anvende den pågældende lokalitet, eksempelvis ved nedlukning eller fraflytning af en lokalitet.

8.7.5 Serviceaftalens ikrafttrædelse (MK)

Det er et minimumskrav, at Leverandøren udfører service efter det aftalte serviceniveau, specificeret i Kontraktbilag 1 og 6, fra godkendt delleveranceprøve eller overtagelsesprøve.

Økonomi

9.1 Hardware, software, licenser og installation (MK)

Det er et minimumskrav, at alt nødvendigt hardware, software, licenser og installation til løsningen er indeholdt i tilbuddet.

9.2 Implementerings- og omkostninger til Drift, vedligeholdelse og support (MK)

Det er et minimumskrav, at alle omkostninger nødvendige for implementering og efterfølgende Drift, vedligeholdelse og support (service)er indeholdt i tilbuddet.

9.3 Fakturering af Drift, vedligeholdelse og support (MK)

Det er et minimumskrav, at fakturering af drift, vedligeholdelse og support sker pr. kvartal bagud.

Fakturering af Drift, vedligeholdelse og support påbegyndes tidligst fra godkendt overtagelsesprøve for den enkelte fase.

Rikke Rosenmejer

Fra: John Strand [js@strandconsult.dk]
Sendt: 6. november 2013 14:05
Til: Postkasse MAR
Cc: Rikke Rosenmejer
Emne: Strand Consult høringssvar - Vejledningen om udrulning af bredbånd i medfør af Erhvervsfremmeloven
Opfølgningsflag: Opfølgning
Flagstatus: Blå
Vedhæftede filer: Case Bornholm - Vilkår for leje af kommunale arealer, der bruges til vital samfundsmæssig infrastruktur.pdf

På baggrund af læsning af udkastet til: **Vejledningen om udrulning af bredbånd i medfør af Erhvervsfremmeloven** fremsendes hermed Strand Consults bemærkninger til vejledningen.

Når vi læser vejledningen, er vi glade for, at man fra politisk side forsøger at præcisere reglerne, for hvordan landets kommuner kan fremme udrulningen af højhastighedsbredbånd med et erhvervsudviklingsformål. Vi mener også, at det er vigtigt, at vejledningen læses og tolkes i lyset af regeringsudspillet **Bedre bredbånd og mobildækning i hele Danmark** og de tanker, der er fundamentet, for det udspil, herunder den telepolitik man fører i Danmark og EU.

Vi er ikke i tvivl om, at man har lagt et stort stykke arbejde i at lave vejledningen. Nu er det sådan, at vi gennem de sidste 3 år har brugt en del tid på at analysere, hvordan landets kommuner håndterer markedet for mobilmaster, og hvordan de ser på den lokale udrulning af bredbånd. Det arbejde har resulteret i tre store undersøgelser, og disse undersøgelser har dokumenteret, at der er meget stor forskel på, hvordan landets kommuner håndterer teleområdet - så store forskelle, at vi har kunnet konstatere, at en række af landets kommuner gennem lange perioder har modarbejdet de teleselskaber, som ønsker at bygge god digital infrastruktur til borgerne i de pågældende kommuner.

Det var vore undersøgelser og de mange afsløringer, vi er kommet, med som fik den tidligere Erhvervsminister Ole Sohn og hans efterfølger Annette Vilhelmsen til at igangsætte et stort arbejde, hvor af regeringsudspillet **Bedre bredbånd og mobildækning i hele Danmark** blot er en af flere initiativer. Vi har brugt meget tid og energi på at afdække det, der rent praktisk sker ude i landets kommuner, og vi har brugt den viden til at formulere de bemærkninger, vi har til **Vejledningen om udrulning af bredbånd i medfør af Erhvervsfremmeloven** - her er vore bemærkninger.

1. Kommunerne skal have en mulighed for at kunne spille en mere aktiv rolle på bredbåndsområdet i områder, hvor dækningen ikke er god. **Når man ikke definerer, hvad der er godt, og hvad der er skidt, så betyder det, at kommunerne har frit lejde til at kaste sig ind på dette marked og opfinde deres egne definitioner.** Hvis man ser på casen Bornholm, som vi har beskrevet i vedlagte rapport, så er det tydeligt, at Bornholms Regionskommune og det kommunalt ejede selskab Østkraft har gennemført en række tiltag, som, vi mener, er ulovlige, samtidig med at kommunen har arbejdet for at sikre BRK og Østkraft en undtagelse i henhold til de regler, der er på området. **Vi mener, at der er behov for at sikre, at det, der er sket på Bornholm, ikke gentager sig.**
2. En række kommune herunder Albertslund arbejder lige nu for at få lov til at etablere kommunalt Wi-Fi. I følge Erhvervsstyrelsens analyser er der ikke et behov for at tilbyde borgerne i Albertslund en kommunal bredbåndsløsning. Borgerne i Albertslund har adgang til både faste og trådløse bredbånds forbindelser, og det til nogle priser, der på grund af konkurrencen ifølge EU og OECD, er blandt de laveste i Europa. Både den nationale lovgivning og den sektorspecifikke-EU lovgivning <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2013:025:0001:0026:DA:PDF> er ifølge vor overbevisning meget klar og på trods af det, så vil Albertslund Kommune stadig gerne have lov til at gennemføre deres projekt. **Der er behov for, at man præciserer, hvornår en kommune kan bruge Erhvervsfremmeloven til at kaste sig ud i bredbåndsprojekter**

3. Kommunerne skal i henhold til forslaget kunne stille dækningskrav, hvis der er tale om erhvervsudvikling. Det betyder i praksis, at en kommune med vejledningen i hånden og helt legalt kan begynde at etablere gratis Wi-Fi til borgerne, idet de blot kan sige, at det er noget man gør for at stimulere turismeerhvervet. Her er et eksempel på, hvordan Aarhus Kommune formulerer det <http://www.dr.dk/Nyheder/Regionale/Oestjylland/2013/10/18/060852.htm> ***Der er behov for, at man definerer, hvad man mener med dækningskrav og hvilke krav, man med rimelighed kan stille. Med den formulering, der er nu, kan man frygte, at en kommune bruger vejledningen til at etablere gratis kommunalt Wi-Fi som konkurrerer med den infrastruktur, teleselskaberne bygger og driver.***
4. Man definerer ikke, hvad en kommune er – der er mange, der vil påstå, at kommunale forsyningsselskaber som Østkraft er at betragte som en kommune, og derfor betyder de nye regler, at en aktør som Østkraft kan tage en mere aktiv rolle på telemarkedet inden for de rammer, som vejledningen beskriver. Med den formulering, der er i udkastet, så frygter vi, at kommunerne vil være kreative, når det kommer til, hvordan man ser på bl.a. kommunale forsyningsselskabers rolle, når det kommer til at etablere bredbånd efter Erhvervsfremmeloven. ***Vi mener, at der er behov for at præcisere, at disse regler også gælder for kommunale virksomheder som eks. forsyningsselskaber, og at virksomhedernes selskabsform (ApS, I/S eller A/S) ikke påvirker, hvordan reglerne skal og kan tolkes.***
5. Det er godt, at man henviser til EUs regler, når det kommer til statsstøtte til fiber: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2013:025:0001:0026:DA:PDF>. Problemet er bare, at kommunerne er så tæt forbundne med en række regionale elselskaber, der satser på fiber, og hvis man ser på den problematik og så ser på, hvad der er sket på Bornholm, så mener vi, at der er en risiko for, at man kommer til at se stort på EU-reglerne. ***Der er behov for, at man sikrer sig, at det, der (ifølge vore undersøgelser) er sket på Bornholm, ikke bliver gentaget andre steder i landet med den lille forskel, at Østkraft bliver skiftet ud med det lokale andelsejede elselskab.***
6. Med de meget vide rammer, der er i relation til, hvordan kommunerne kan stille dækningskrav, betyder det, at landes kommuner kan designe udbuddene til de lokale fiberselskaber, som ofte er overbefolket af kommunalpolitikere i både bestyrelser og repræsentantskaberne. En god case er SEAS-NVN <http://www.seas-nve.dk/OmSeasNve/Rep/Valg2008/Kommuner.aspx>, hvor de 17 kommuner der er i SEAS-NVEs område udpeger 17 politikere som medlemmer af repræsentantskabet. Disse politikere kan nemt få en central rolle, når det kommer til at træffe kommunale beslutninger, der kan stimulere SEAS-NVEs bredbåndsforetning.

Et andet eksempel på, hvordan det der kan være tætte relationer mellem en kommune og det lokale forsyningsselskab, der sælger fiberbaserede løsninger er Sydfyns Elforsyning, der som selvejende institution har et repræsentantskab på 45 mand, som alle er udpeget af Svendborg Kommune <https://www.sef.dk/om-os/Koncernen>. Dette repræsentantskab vælger bestyrelsen, som har det overordnede ansvar for Sydfyns Elforsyning. I praksis betyder det, at samtlige medlemmer af bestyrelsen på nær medarbejderrepræsentanterne er medlem af kommunalbestyrelsen i Svendborg. På trods af, at Svendborg Kommune formelt ikke ejer Sydfyns Elforsyning, har kommunen stadig den formelle magt i selskabet, og dermed er der meget tætte relationer mellem kommunen og forsyningsselskabet, der er en selvejende institution og aktiv spiller på bredbåndsmarkedet. Ud fra en juridisk betragtning, er Sydfyns Elforsyning ikke et kommunalt forsyningsselskab men en selvejende virksomhed, der har lige så frie tøjler som de folk, der er udpeget af kommunalbestyrelsen i Svendborg, giver dem. ***Der er behov for at få skabt klarhed, for hvordan man vil håndtere de meget tætte bånd, der er mellem en række kommuner, kommunalpolitikere og en række elselskaber, der satser på fiber.*** Hvis man ikke får skabt den klarhed, er der en risiko for, at kommunerne gennem kommunale udbud kan skævvride konkurrencen på telemarkedet, samtidig med at man støtter det lokale elselskab

7. I den sidste tid har der været en debat, der viser, at kommunernes indsigt i teleområdet er yderst begrænset, og lige nu virker det, som om landets 98 kommuner kun mener, at der er

en teleteknologi, der virker, og det er fiber – alle andre teknologier tror de ikke på <http://www.tv2nord.dk/artikel/276968:Regionale-nyheder--98-borgmestre-kraever-fibernet-til-alle> . Hvis man lader kommunerne selv definere hvilken infrastruktur, de mener, at der er brug for på kort, mellem og lang sigt, og det velvidende, at landets kommuner har en yderst begrænset indsigt i teknologierne, så vil der hurtigt ske en skævvridning af telemarkedet. **Der er behov for, at man præciserer, at kommunernes krav til bredbånd som udgangspunkt skal være teknologineutralt.**

8. Man taler om højhastighedsbredbånd, men man definerer ikke, hvad det er – i den debat, der er i medierne, så virker det som om, at højhastighedsbredbånd kun kan leveres via fiber og det på trods af, man nu kan levere op til 500 mbit/s på kabel-tv-anlæg: <https://www2.comhem.se/comhem/om-com-hem/press/pressmeddelanden/com-hem-lanserar-500-mbit-s-till-over-1-miljon-hush-II/-/5030/1039636/-/index.html> - Med de regler, der er formuleret, frygter vi, at det bliver nemt for kommunerne at stille krav om fiberudrulning og det uden hensyntagen til, om andre teknologier kan løse de samme opgaver. **Der er behov for, at de regler, der er i EU om teknologineutralitet, får en central rolle i vejledningen.**
9. I vejledningen taler om, at højhastighedsbredbånd vil skabe vækst i økonomien - der er mig bekendt ingen dokumentation for, at det vil ske i et moderne vestligt land som Danmark. Undersøgelser fra Tyskland, Korea og Japan viser, at højhastighedsbredbånd ikke skaber vækst i økonomien og nye virksomheder. Vi stiller gerne disse undersøgelser til rådighed – her er en fra Tyskland: https://editorialexpress.com/cgi-bin/conference/download.cgi?db_name=IIPF68&paper_id=359 **Der er behov for, at det ikke bliver muligt at misbruge påstanden om vækst til at gennemføre projekter, der skævvrider konkurrencen på bredbåndsmarkedet.**
10. I vejledningen står der, at kommunerne skal have mulighed for at sælge adgang til den infrastruktur, de har, til markedspris. Der er et problem med forslaget, idet man ikke fortæller, hvordan man fastsætter en markedspris. De undersøgelser, som Strand Consult har lavet af mobilområdene de sidste 3 år, viser, at landets kommuner er meget kreative, når de fastsætter deres markedspriser på jord eller arealer til mobilmaster. Regeringen bør fortælle, hvordan man fastsætter markedslejen – vi har en god forklaring i vor seneste rapport **”Vilkår for leje af kommunale arealer, der bruges til vital samfundsmæssig infrastruktur”**, som vi gerne stiller til rådighed for jer. **Der er behov for en meget klar præcisering af, hvad markedspriser er, og hvordan man fastsætter dem i fremtiden.**
11. I vejledningen omtales mobilmaster som passiv infrastruktur. I praksis ønsker man med vejledningen at give kommunerne mulighed for at etablere passiv infrastruktur, som telebranchen kan bruge efterfølgende. Mobilmaster kan ikke rubrikeres som passiv infrastruktur, og det bør ikke være op til kommunerne at definere, hvor mobiloperatørene skal placere deres mobilmaster. Et mobilnet består af en række master, som er placeret meget nøjagtigt i forhold til hinanden og det landskab, man ønsker at skabe mobildækning i. I praksis kan man ikke placere en mobilmast i område A med det formål at skabe mobildækning i område F. En mast dækker et givet område, og hvis man flytter den, så fjerner man dækningen fra et andet område. **Der er behov for, at man begrænser kommunernes mulighed for at fortælle mobiloperatørerne, hvor deres master skal stå.**
12. I vejledningen lægger man op til, at det er Statsforvaltningen, der skal føre tilsyn. Problemet er, at Statsforvaltningen ikke har den store indsigt i teleområdet, og at deres sagsbehandling ofte er for langsom til at behandle sager af denne karakter. Jeg har en sag liggende i Statsforvaltningen angående en aktindsigt i Aalborg Kommune, hvor jeg vil have indsigt i deres lejepriser. Den sag har været to år undervejs og på trods af, jeg har kunnet dokumentere, at Aalborg Kommune ikke talte sandt, så var det nogle dokumenter, jeg fik aktindsigt i hos Erhvervsstyrelsen, der fik Statsforvaltningen til at genoptage min sag, hvor de havde stilet 100% på Aalborg Kommunes påstande. Hvis man skal have undersøgt det, der er sket på Bornholm, i BRK, i Østkraft og i Bornholms Forsyning, skal man ud over Statsforvaltningen i dag have fat i Energitilsynet (de har to afdelinger, der skal se på sagen Varme og el) , Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen, Klagenævnet for Udbud samt Statsstøttesekretariatet. Udover dem vil det vil nok også involvere Indenrigsministeriet,

Erhvervsministeret samt Klima-, Energi- og Bygningsministeret. ***Der er behov for, at man får en meget hurtig og kompetent instans, som kan forholde sig til eventuelle tvister, der måtte opstå - vore erfaringer viser, at den tilsynsmyndighed, man anviser, ikke har indsigten og i relation til kommunale forsyningsselskaber, der bliver drevet i A/S-, I/S- eller ApsS-regi, så har Statsforvaltningen ikke bemyndigelsen til at se på sagen.***

13. Vejledningen tager af naturlige årsager ikke højde for det nye udspil, som EU netop er kommet med, og som kan få meget stor indflydelse på, hvordan telemarkedet udvikler sig i fremtiden. Forslaget fra EU er meget omfattende og med det, EU lægger op til, så vil EU lægge et stort økonomisk pres på dele af telebranchen – vi har beskrevet disse udfordringer her:

The new EU proposals on how to harmonize the European telecommunications market has gained a lot of attention: <http://www.strandreports.com/sw5725.asp>

"Roam like home" is probably dead <http://www.strandreports.com/sw5700.asp>

EU Commission proposal for cheaper roaming means collapse of the European mobile industry: <http://www.strandreports.com/sw5671.asp>

EU Vice President's Neelie Kroes new proposal for the "Digital Single Market in the Connected Continent" is a ticking bomb in the European telecommunications market and will likely have a negative impact on telecom investment in coming years: <http://www.strandreports.com/sw5664.asp>

Der er behov for, at man tager højde for de regler, EU har implementeret, dem, de er ved at implementere, og dem, man er ved at vedtage. Det er vigtigt, at de regler, man implementerer, ikke skal laves om på grund af nye EU-regler, som er vedtaget og er ved at blive vedtaget.

Alt i alt er der mange fine ting i vejledningen. Vi frygter, at den kan bruges til administrativt at legalisere det, vi betragter, som ulovligheder på Bornholm. Vi frygter, at vejledningen kan bruges til at legalisere kommunale Wi-Fi-projekter, og vi frygter, at den kan bruges til at yde økonomisk støtte til de lokale elselskaber, der satser på fiber, og som har temmelig mange kommunalpolitikere med i deres bestyrelser og repræsentantskaber.

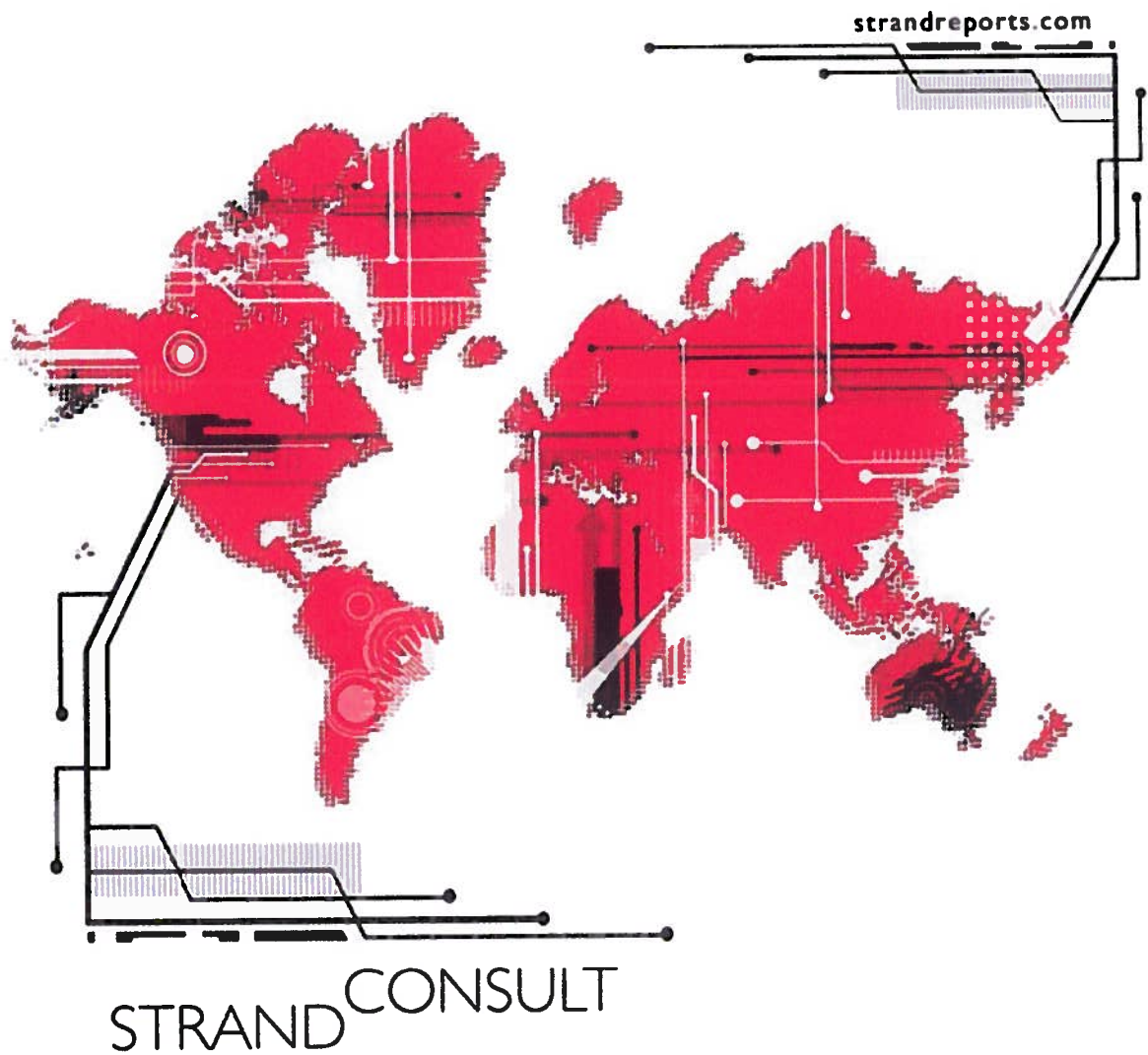
Vi mener, at der er brug for, at man får afklaret en del af de ting, vi har beskrevet, før man implementerer vejledningen – forslaget er ikke klart nok, og så tager det ikke højde for de store ting, der sker i EU-regi i løbet af de kommende måneder.

Såfremt I har nogle spørgsmål, er I meget velkomne til at kontakte os.

Hilsen

John Strand
Mobil 20850444

- Case Bornholm -

**Vilkår for leje af kommunale arealer, der bruges
til vital samfundsmæssig infrastruktur**

August 2013

Indholdsfortegnelse

1. Indledning.....	2
2. Case: Bornholm - hvordan kommunens forsyningsselskaber skævvrider konkurrencen på telemarkedet	4
2.1. Det er svært at skabe transparens.....	6
2.2. Fiber og fjernvarme i Østerlars/Østermarie.....	7
2.3. Fiber og fjernvarme i Gudhjem.....	10
2.4. Delkonklusion	12
3. Case: Hvordan Østkrafts køb af jord til Bornholms Fibernet Aps foregik	14
4. Konklusion	17

1. Indledning

I rapporten *"Vilkår for leje af kommunale arealer, der bruges til vital samfundsmæssig infrastruktur"* ser vi på, hvordan landets kommuner og stat håndterer kommunale jord- og tagarealer, når de lejer ud til mobilmaster og antenner, og vi ser på de vilkår, andre aktører har, når de skal leje eller købe tilsvarende kommunale arealer til erhvervsformål rundt om i landet.

Formålet den rapport er at følge op på to foregående rapporter, vi har lavet *"Sådan sikrer man danskerne bedre mobildækning"* og *"Strand Consults syn på de tekniske, økonomiske og juridiske barrierer for øget mobildækning"*

I perioden juni 2011 til februar 2013 har Strand Consult publiceret rapporter, der viser, hvordan markedet for arealer til mobilmaster fungerer, og vi har også blandet os i debatten, om hvad der påvirker den oplevede dækning.

I et høringssvar til Erhvervsministeriet skriver Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen, at det er styrelsens umiddelbare vurdering, at kommuners og regioners opkrævning af leje for arealer, bygninger, høje konstruktioner m.v. ikke medfører en konkurrenceforvridende effekt, hvis lejen som minimum svarer til markedsværdien. Hertil kommer, at opkrævning af leje for arealer, bygninger, høje konstruktioner m.v., der er højere end markedsværdien, efter Grundlovens § 43 ikke må ske, medmindre der foreligger særskilt lovhjemmel hertil.

Lejen for arealer, bygninger, høje konstruktioner m.v. skal derfor svare til markedsværdien. Spørgsmålet om kommunernes prisberegning for udlejning og salg af jord- og bygningsarealer kan derfor indsnævres til, hvorledes markedsprisen konkret kan konstateres. Konkurrenceretligt vil man sige, at lejeprisen skal fastsættes svarende til prisen på et velfungerende konkurrencemarked. Kommunerne skal samtidig overholde de kommunalretlige grundsætninger om økonomisk forvarlig administration og ligebehandling.

Målsætningen med rapporten er ikke blot at se på de vilkår, landets kommuner giver en række forskellige aktører, når de lejer arealer, men også at se på, hvad jord til andre erhvervsformål bliver handlet til, og hvordan den bliver værdisat, når den bliver eksproprieret.

Vore foregående rapporter har igangsat en proces, som har involveret den ansvarlige minister, hans embedsmænd, de regulerende myndigheder, landets kommuner og regioner samt mobiloperatørerne. I praksis har vi været med til at skabe en debat, og vi har med den viden, vi har indsamlet og publiceret, været med til at sikre, at der er kommet mere politisk fokus på at få løst disse udfordringer.

Vi håber, at vi med rapporten ”Vilkår for leje af kommunale arealer, der bruges til vital samfundsmæssig infrastruktur” kan sætte fokus på den måde, man prissætter lejerne for jordarealer og tagarealer og høje konstruktioner til telekommunikationsformål i landets kommuner. Vi håber, at vi med rapporten kan vise, at landets kommuner prissætter jord langt ud over, hvad der kan opnås på markeder med velfungerende konkurrence, og hvorfor det er vigtigt, at man fra politisk side sørger for, at kommunerne overholder gældende regler og bringer areallejerne ned på et rimeligt niveau.

Dette uddrag af rapporten består af to cases, der belyser, hvordan Bornholms kommunes forsyningsselskaber skævvrider konkurrencen på telemarkedet, og hvordan Østkrafts køb af jord til Bornholms Fibernet Aps foregik

København August 2013

John Strand	Niels Rytter	Jens Ottosen-Støtt
Administrerende direktør	Konkurrencerådgiver, cand.polit.	Advokat (L)
Strand Consult	Konkurrenceraadgivning.dk	Støtt & Ret
www.strandconsult.dk	www.konkurrenceraadgivning.dk	http://stoett-ret.dk

2. Case: Bornholm - hvordan kommunens forsyningsselskaber skævvrider konkurrencen på telemarkedet

På Bornholm har vi gennem en periode set, at Bornholms Fibernet Aps/ SE er begyndt at tilbyde bornholmerne adgang til fiberbaseret bredbånd kort tid efter, at der er lavet nye fjernvarmeanlæg - alternativt kort tid efter, at man har foretaget andre kommunale anlægsarbejder. For at forstå det, der sker på Bornholm, er man nødt til at se på, hvordan det kommunale elselskab har påtaget sig en meget central rolle, når det gælder konkurrencen på det bornholmske telemarked.

På Bornholm har regionskommunen og det kommunalt ejede elselskab Østkraft gennem mange år kæmpet for, at det kommunale elselskab skal have lov til at blive kommerciel teleaktør. I praksis så mente BRK og Østkraft, at det kommunale elselskab skulle have en undtagelse fra kommunalfuldmagten, således at de kunne gå ud og konkurrere mod de teleselskaber, der investerer i infrastruktur på Bornholm. Det var fra starten Østkrafts målsætning at gennemføre dette projekt sammen med de folk, der står bag det private selskab Bornholms Fibernet Aps.

Fra politisk side har der ikke været vilje til at lade dette ske, og i stedet for, at Østkraft har lavet et fiberselskab, så har de overdraget retten til at bruge det fibernet og de tomrør, de har lagt ned til den private aktør Bornholms Fibernet Aps og Syd Energi SE), der så tilbyder bornholmerne adgang til fiber og forskellige bredbåndsydelser. Fra Østkrafts side har man valgt, at nettet, som Østkraft ejer, skal være et lukket net med kun en aktør på, og at det skal drives af Bornholms Fibernet Aps / SE. Valget af partner er sket uden, at man har lavet et udbud for at sikre sig, hvem der kan sikre bornholmerne den bedste og billigste løsning, og uden at man har undersøgt muligheden for at lave et åbent net med adgang til flere aktører.

Til Danmarks Radio og Bornholms Tidende har bestyrelsesformanden for Østkraft udtalt, at de ikke ved, hvor meget de har investeret og tabt i fibernettet, men at han vil anslå, at det drejer sig om et beløb på 55 millioner kroner.

Vi mener, at med de over 2.000 husstande, som man har lagt fiber og tomrør ud til, så vil vi antage, at investeringen er markant større end de 55 millioner, som Østkraft påstår. Den antagelse er baseret på, at vi ved, at Østkraft har lavet en forretningsplan for en evt. fibersatsning. I den forretningsplan kan man læse, at deres

anslåede graveomkostninger ligger på 20.000 By, 58.000 Land, 50.000 Sommerhus og 28.000 virksomhed ved en 50 % tilslutning.

Hvis man antager, at man kun har lagt fiber ud til 2.000 husstande, og så ser bort fra de mange tomrør, som Bornholms Fibernet Aps også har fået adgang til, så er etableringsomkostningerne med 55 millioner kroner på 27.500 kroner pr. husstand, og det er et beløb, der skal dække markant mere end graveomkostningerne.

I praksis så kender Østkraft på nuværende tidspunkt ikke værdien af det net, som man har solgt en eksklusiv brugsret til, og det uden at man har lavet et udbud. Bestyrelsesformanden for Østkraft har til Bornholms Tidende den 19. juli udtalt følgende:

Problemet på Bornholm er TDC's prissætning, som er sindssygt høj. Hvis Østkraft holder prisen på udlejning af fiberforbindelser på markedsvilkår, så er der ingen problemer med at få det betalt. Det er også derfor, at Østkrafts forretningsplan viser sorte tal i 2024.- Det er selvfølgelig en langsigtet investering, men Bornholm har ikke tid at vente på at få glasfiber lagt ud. Glasfiberkabler har en afskrivningstid på mellem 20 og 30 år - og i 2024 har vi ikke brugt en fuld afskrivningsperiode. Derfor mener jeg, det er yderst forsvareligt det vi gør, og en kommercielt set fornuftig anvendelse af Østkrafts midler, udtaler Knud Andersen. - Kan Bornholms Tidende se en oversigt over, hvad de 55 mio. kr. er brugt til? - Nej, dels er vi i et konkurrenceforhold, som gør, at Østkraft ikke kan offentliggøre det. Det er sådan set også uinteressant. Det er mere interessant, hvordan vi får fiber ud til hele Bornholm, slutter Knud Andersen.

Det er efter vor overbevisning ikke gået op for Østkraft, at de ikke har lovhjemmel til at rulle fiber ud til 60 % af bornholmerne, samtidig med at de heller ikke har lov til at agere som teleaktør på Bornholm. I praksis så har det kommunale Østkraft valgt at tage en aktiv rolle på det bornholmske telemarked med det formål at ændre konkurrencebilledet på øen. De har samtidig valgt, hvem der skal have retten til brugen af de kommunale værdier, uden at man har lavet et udbud, der sikrer, at prisen er markedsbaseret.

Det store spørgsmål er, hvordan Østkraft har fastsat prisen på de ydelser, som Bornholms Fibernet Aps / SE køber af Østkraft. I henhold til Konkurrencelovens §11 a, så skal adgangen til den overskudskapacitet, som Østkraft har, sælges til markedspris, og den pris kan man finde på to måder, ved at lave et udbud, og se hvad andre vil betale, alternativt ved at se på, hvad det har kostet at bygge den infrastruktur, som så kunne danne fundamentet for hvordan, man prissætter adgangen til den kommunalt ejede infrastruktur.

2.1. Det er svært at skabe transparens

Vi er ikke i tvivl om, at der er et meget tæt samarbejde mellem Østkraft og Bornholms Fibernet Aps. Vi har gennem to år forsøgt at få indsigt i dette samarbejde, men fordi det kommunale elselskab Østkraft er struktureret omkring en holdingstruktur, mener Østkraft, at de er undtaget for reglerne om offentlighed i forvaltningen.

Vi er af den overbevisning, at den eksisterende offentlighedslov skal sikre transparens i elselskaber som Østkraft. I loven er det sådan, at elforsyningsvirksomheder, der producerer, transmitterer eller distribuerer elektricitet ved spænding på 500 V eller derover, er omfattet af offentlighedsloven. Det følger af offentlighedslovens § 1, stk. 2, nr. 1. I retsinformation står denne lov betegnet som historisk, men den er faktisk stadigvæk gældende til den. 1. januar 2014. Fra denne dato træder den nye offentlighedslov i kraft, hvor det fremgår af § 3, stk. 2, nr. 1, at elforsyningsvirksomheder er omfattede af loven¹. Det vil sige, at elforsyningsvirksomheder også er forpligtede til at give aktindsigt i de dokumenter, de har liggende, såfremt dokumenterne/oplysningerne ikke er undtaget fra retten til aktindsigt.

I Østkraft påstår man, at "Østkraft Holding A/S" ikke er omfattet af offentlighedsloven, idet Østkraft Holding A/S hverken producerer, transmitterer eller distribuerer elektricitet. Østkraft henviser til afgørelse fra Folketingets ombudsmand². Østkraft Holding A/S mener derfor, at Østkraft Holding A/S er berettiget til at afvise vor anmodning om aktindsigt i diverse dokumenter vedr. fiberlægning og udlejning af dette net med tilhørende tomrør.

Desværre er der i Offentlighedsloven ikke taget hensyn til, at forsyningskoncerner kan være organiseret således, at det er moderselskabet (holding-selskabet), der har de relevante dokumenter, og selve elforsyningsvirksomheden, som er omfattet, ikke har nogen administrative funktioner og derfor heller ikke er interessant ud fra en offentligheds-synsvinkel. I praksis så har vi ikke en jordisk chance for at finde ud af, hvilken information der ligger i Østkraft Holding, og hvilken information der findes i andre dele af det kommunale Østkraft.

Da Offentlighedsloven bliver administreret af Justitsministeriet, har vi anmodet Justitsminister Morten Bødskov om at foretage en vurdering, om det kan være rigtigt, at et kommunalt elselskab som Østkraft kan gardere sig mod transparens gennem en smart selskabskonstruktion. Hvis svaret er ja, mener vi, at Justitsministeren i forbindelse med den kommende evaluering af Offentlighedsloven bør se

¹ Links til såvel den gældende som den nye offentlighedslov: <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=59474> og <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=152299>

² http://www.ombudsmanden.dk/find/udtalelser/beretningssager/alle_bsager/2011-5-2/pdf/

på det 'hul', der er i loven, og som har forhindret os og en række journalister i at få aktindsigt i Østkraft og i en række af de kommercielle aktiviteter, de driver.

I praksis betyder Østkrafts tolkning af loven (grundet selskabskonstruktionen), at det er umuligt at skabe transparens i relation til, hvad det kommunale elselskab laver på teleområdet, og det på trods af at vi vil mene, at der er flere ting, der gør, at der er behov for at undersøge, om det, der sker i Østkraft, er lovligt.

2.2. Fiber og fjernvarme i Østerlars/Østermarie

Hvis man læser casen i afsnit 0, så kan man se, at Bornholms Regionskommune giver det kommunale Østkraft mulighed for at købe arealer til teleudstyr på vilkår, som er markant bedre end dem, som mobiloperatørerne lejer tilsvarende arealer på. Det store spørgsmål er, om samarbejdet mellem det kommunale fjernvarmeselskab Bornholms Forsyning og Bornholms Fibernet Aps / SE er lige så intenst, som det der er med Østkraft og Bornholms Fibernet Aps / SE.

Vi har erfaret, at Bornholms Fibernet Aps / SE har tilbudt kunderne adgang til fiber i områder, hvor Bornholms Forsyning har lagt nye fjernvarmerør ned. For at undersøge hvordan sammenhængen mellem fjernvarme og fiberudrulningen var, bad vi om aktindsigt i Bornholms Forsynings omkostninger i forbindelse med projektet i Østerlars/Østermarie. På en anmodning om aktindsigt svarede ledelsen for Bornholms Forsyning følgende:

Tak for din henvendelse om fjernvarme udrulning i Østermarie/Østerlars. Til orientering er fjernvarmen i Østermarie nedgravet uden andre aktører - hvorfor vi ikke har nogle regninger at fremvise.

Ud fra vores kendskab har Bornholms Fibernet taget kontakt til graveentreprenøren direkte og de har indgået en aftale uden om fjernvarmen. Det er præciseret over for graveentreprenøren at Bornholms Forsyning på ingen måde afholder omkostninger i forbindelse med udrulning af fibernet.

Rent praktisk så er der sket det, at Bornholms Forsyning laver et udbud af fjernvarmerørføring og -installation, hvorefter Bornholms Fibernet indgår et samarbejde med de entreprenører, der udfører anlægsarbejdet for det kommunale varmeselskab. Det gravearbejde, der er lavet, er udført af kommunen (Vej og Park) samt den lokale entreprenør KJT Graveteknik, der fik opgaven. Vi har ikke kunnet finde ud af, hvem der efterfølgende indgår en aftale med Bornholms Fibernet Aps, om at de kan lægge deres tomrør og fiber ned i det hul, som Bornholms Forsyning betaler for. Vi ved, at disse ekstra indtægter ikke har påvirket varmeværkets omkostninger i den ene eller den anden retning.

En aktindsigt i gravetilladelsen for projektet i Østerlars / Østermarie viser, at det er Bornholms Forsyning, der har ansøgt og fået gravetilladelsen fra Bornholms Regionskommune den 12. august 2011.

I et skriv fra Teknik & Miljø skriver man følgende til os:

Du har anmodet om aktindsigt, vedrørende gravetilladelser, omkring fjernvarme og fiberledningsarbejde i Østermarie og Østerlars. Vedhæftet som bilag, til denne skrivelse, er gravetilladelse til fjernvarme arbejde i Østermarie og Østerlars.

Placeringen af ledninger er fastlagt, med vejdrift under tilsynsmøder. Bornholms Regionskommune har ikke kendskab til andre ledninger, lagt i forbindelse med dette gravearbejde.

Det, der er sket, er at det private teleselskab Bornholms Fibernet Aps har lavet en aftale med KJT Graveteknik om at lægge fiber/tomrør ned i de huller, som det kommunale Bornholms Forsyning betaler for. Denne opgave har KJT Graveteknik udført, uden at man har indhentet de fornødne gravetilladelser, og uden at man har registreret den fiber og de tomrør, man har lagt ned i LER, der er et register over alle de ledninger / rør, der findes i den danske muld.

Vi har spurgt Teknik og Miljø om, hvordan man lovliggør et sådant projekt. På det spørgsmål svarer Teknik og Miljø:

Generelt, hvis nogen ligger ledninger i vejen uden tilladelse, skal projekt fremsendes til behandling efterfølgende. Gravetilladelse vil derefter gives, eller ledningerne skal flyttes. Hvis gravetilladelse gives, skal ledningerne registeres i LER.

I Danmark har energitilsynet lavet meget klare regler³, for hvordan man normalt deler omkostningerne, når energiselskaber laver samgravning. Reglerne siger, at omkostningerne skal deles ligeligt mellem parterne, og de har det formål, at man ikke lader el eller varmekunderne alene betale for etableringen af fiberinfrastrukturen.

Hvis man ser på sagen Østerlars / Østermarie, så har det bornholmske selskab KJT Graveteknik med et bud på 10,4 millioner kroner fået jordentreprisen med at gra-

³ <http://energitilsynet.dk/cl/afgoerelser/tilsynsafgoerelser/2010/fordeling-af-gravcomkostninger-ved-samgravning/>

ve fjernvarme ned, og dermed er det også dem, der har lavet en aftale med Bornholms Fibernet Aps / SE om, at de må lægge deres tomrør og fiber ned i det hul, som Bornholms forsyning har betalt for at få gravet. Da vi ikke kan få adgang til, hvad Bornholms Fibernet Aps/SE har betalt KJT Graveteknik for at bruge de huller, som Bornholms Forsyning har betalt for at få gravet, er det svært for os at vurdere, om Bornholms Forsyning har subsidieret den kommercielle aktør Bornholms Fibernet Aps/SE.

Der er meget, der tyder på at Bornholms Forsyning i dette tilfælde har valgt at bruge marginalfordelingsmodellen idet Bornholms Fibernet Aps / SE kun skal betale det, som de, der laver jordentreprisen, kræver af dem,

Hvis man bruger marginalfordelingsmodellen, som vi tror, at man har gjort på Bornholm, så opnår Bornholms Fibernet ApS imidlertid en betydelig komparativ fordel set i forhold til andre teleselskaber, der ikke kan deltage, eller som ikke er blevet inviteret med i samgravningen.

Hvis samgravningen i Østerlars / Østermarie var en klassisk samgravning, så skulle Bornholms Fibernet Aps/SE have betalt et beløb, der lå på 5,2 millioner kroner med tillæg af 50 % af det beløb, som de har aftalt med KJT Graveteknik, at de skal betale for at lægge fiberen ned.

Man kan ikke udelukke, at det, der er sket, er lovligt, og at der har været vandtætte skotter mellem Bornholms Fibernet Aps/SE og Bornholms Forsyning - omvendt så har vi svært ved at forstå, hvorfor ingen andre teleselskaber er blevet tilbudt at være med i samgravningen.

I et svar til os skriver Bornholms Forsyning følgende:

Bornholms forsyning har ikke haft henvendelser fra andre teleselskaber som har ønsket at deltage i gravearbejdet, hverken i Østerlars/ Østermarie eller Gudhjem.

Ved at man fra fjernvarmeselskabet vælger ikke at invitere andre selskaber til at deltage i projektet, fravælger man også muligheden for at reducere de graveomkostninger, som i sidste ende skal betales af varmekunderne.

Det, der kunne være blevet en indtægt i form af et tilskud til gravearbejdet, bliver i stedet til et subsidium, som den privatejede teleaktør Bornholms Fibernet Aps får økonomisk glæde af, og som gør dem mere konkurrencedygtige over for aktører som TDC, Telenor og Telia, men set under ét bliver det dyrere for kunderne.

Vi mener også, det er tankevækkende, at Bornholms Fibernet Aps / SE bor på adressen Svalehøjvej 13 i Hasle, og at Bornholms Vand A/S og Bornholms Varme A/S, som er en del af Bornholms Forsyning bor på den samme adresse i Hasle.

2.3. Fiber og fjernvarme i Gudhjem

Vi har brugt lejligheden til at spørge Bornholms Forsyning, om det er normalt, når man i forbindelse med et tilsvarende projekt i Gudhjem kan vi se, at det kommunale forsyningsselskab i deres udbud beder om en pris på at lægge fiber ned. De svarer os følgende i en mail:

Bornholms Forsyning har ikke lagt fiber/tomrør, eller påtænker at lægge fiber/tomrør, i Gudhjem eller andre steder. I forbindelse med Gudhjem-projektet, har Bornholms Fibernet anmodet om, at vi i udbudet spørger entreprenørerne om en ekstrapris for at etablere tomrør til fiber. Der er ikke tale om et fællesprojekt eller fællesgravning, og derfor er det i udbudsmaterialet netop præciseret at kun priserne vedr. fjernvarme vægter i tilbudssummen, og dermed hvilken entreprenør der vinder arbejderne. Vi ved ikke hvorvidt Bornholms Fibernet vil benytte sig af de entreprenører der skal udføre fjernvarmearbejdet, eller gå solo.

Det er sædvanligt, at de entreprenører der vinder vores udbud af ledningsarbejder til fjernvarme også udfører arbejde for andre ledningsejere der har/etablerer parallelt gående rør: Vand, kloak, strøm og fibernet mv. Det accepterer vi af samfundsmæssige hensyn, således at der ikke skal graves op af flere omgange i samme vej. Entreprenørerne afregner direkte med eventuelle øvrige ledningsejere. Vi fokuserer på at få de rigtige priser for at etablere ledningsnet til fjernvarme, gennem offentlige udbud, og de priser og vilkår eventuelle andre ledningsejere kan aftale for at etablere eller renovere parallelt gående rør er os uvedkommende.

Det er meget tydeligt, at Bornholms Forsyning ser det som en kommunal opgave at lave et udbud og indhente priser for den private virksomhed Bornholms Fibernet Aps/ SE. Denne udvidede kommunale service tilbyder det kommunale energiselskab uden beregning, men de undlader at tilbyde den samme service til andre teleselskaber, der agerer i konkurrence med Bornholms Fibernet Aps på Bornholm.

Nu kan man se på det, at de som kommunalt forsyningsselskab ikke inviterer andre med, på mange måder. Hvis man er flink, så vil man sige, at det har de glemt, fordi de ikke har den store indsigt i dette område. Man kan også vælge at anskue det således, at Bornholms Forsyning bevidst har fravalgt muligheden for at invitere andre selskaber, og det med det formål at støtte den lokale udbyder (Bornholms Fibernet Aps) og hjælpe dem i konkurrencen med andre teleselskaber.

Vi har gravet, og vi vil mene, at vi kan sandsynliggøre, at det er et bevidst fravalg, man har lavet. Forudsætningen for at man kan dokumentere, at det er et bevidst fravalg, er, at man kan finde et eller flere dokumenter, der dokumenterer, at Bornholm Forsyning har overvejet at invitere andre teleselskaber til at deltage i gravearbejdet, og at der efterfølgende er truffet en beslutning om, at man skal gøre det.

Vi er kommet i besiddelse af to mødereferater der omhandler fjernvarmeprojekterne. De to dokumenter stammer fra møder, der er afholdt henholdsvis den 5. december 2012 og den 6. marts 2013. I dem kan man læse følgende under Trækrør til lysleder:

Planerne for etablering af fjernvarmeledninger vil blive koordineret med øvrige ledningsejere og Vejvirksomheden. Der er ikke planer om større kloak-arbejder i forbindelse med fjernvarmen (evt. kloakpumpeledning fra ØL til Gudhjem).

Forsyningen lægger ikke lysledere/trækrør. Vi vil orientere de kendte aktører om planerne, og de vil få mulighed for at gå med i gravearbejderne. Bornholms Fibernet v. Ole Kofod har henvendt sig, og vi har lovet at se på muligheden for at indbygge lægning af trækrør i udbudsmaterialet.

I begge referater står der, at man vil kontakte konkurrenter til Bornholms Fibernet – det er ikke sket, og det på trods af, man har truffet en beslutning om at gøre det, og det på trods af, man har fået en henvendelse fra den lokale teleaktør, der viser, at der er efterspørgsel. Det er her man bør spørge sig selv, om hvorfor man ikke kontakter dem, der konkurrerer med Bornholms Fibernet Aps og tilbyder dem den samme ”støtte” som Bornholms Fibernet Aps har fået.

Det er i vor optik meget tydeligt, at der er et koordineret samarbejde mellem de kommunale forsyningsselskaber og den private aktør Bornholms Fibernet Aps / SE. Det store problem, vi har i disse sager, er, at Østkraft og Bornholms Forsyning ikke ønsker at skabe transparens, om det der sker i samarbejdet.

Vi ved også, at ingen af de andre teleudbydere i Danmark er blevet kontaktet for at høre, om de har lyst til at være med i disse projekter. Det betyder, at det eneste selskab, der kan få en fordel af den gravning, der nu skal laves i Gudhjem, er Bornholms Fibernet Aps/SE, der har et meget tæt samarbejde med det kommunale Østkraft.

2.4. Delkonklusion

På Bornholm konkurrerer den private bredbåndsudbyder Bornholms Fibernet Aps /SE med en række nationale teleselskaber som TDC, Telia, Telenor, Mobilselskabet 3 og Boxer TV.

Lokalt er der truffet en beslutning om, at kommunen, det kommunale elselskab Østkraft og det kommunale varmeselskab Bornholms Forsyning giver den lokale aktør en række fordele, som andre teleselskaber ikke har adgang til.

Når vi ser på disse ydelser, vil vi mene, at der er tale om en bevidst og koordineret overtrædelse af konkurrencelovens §11 a, hvor man fra kommunal side støtter et udvalgt teleselskab økonomisk, og af konkurrencelovens § 11 om forbud mod misbrug i form af forskelsbehandling af dominerende stilling.

Når vi kalder det en bevidst handling, så skyldes det, at bestyrelsesformanden for Østkraft til lokale medier har givet udtryk for, at han ser det som sin opgave at skabe konkurrence til TDC og det på trods af, et kommunalt elselskab ikke må påtage sig den rolle.

Vi kan også se af den korrespondance, vi har haft med det kommunale Bornholms Forsyning, at deres administrerende direktør fortæller at:

I forbindelse med Gudhjem-projektet, har Bornholms Fibernet anmodet om, at vi i udbuddet spørger entreprenørerne om en ekstrapris for at etablere tomrør til fiber.

Den henvendelse, som Bornholms Fibernet kommer med til Bornholms Forsyning, har kun et formål, og det er at reducere Bornholms Fibernets investeringer i infrastruktur.

Vi kan se, at parallelt med dette, så har Bornholms Fibernet Aps/ SE fået lov til at købe et areal på 50 m2 for 25.000 kroner af kommunen, mens landets mobiloperatører må betale 25 – 30.000 kroner om året i leje for tilsvarende arealer hos Bornholms Regionskommune.

Hele den infrastruktur, som Bornholms Fibernet Aps/SE baserer deres forretning på, er bygget og betalt af det kommunale Østkraft, og de vilkår, som de har fået eksklusiv adgang til, er der ikke transparens omkring. Når det kommer til prissætningen for brugen af disse værdier, vil vi påstå, at sandsynligheden for, at Østkraft har ramt en markedspris, er meget minimal – de kender ikke omkostningerne på det net, de lejer ud, og de har ikke lavet et udbud for at undersøge, hvad markedsprisen er.

Vi vil påstå at man for kommunale midler tilgodeser en bestemt privat virksomhed indenfor et konkurrenceudsat område og afskærer andre fra overhovedet at

komme i betragtning – Der er tale om at man omgår kommunalfuldmagten og agerer med stråmand for en privat virksomhed.

Det ville være rart, hvis vi kunne undersøge, hvordan Bornholms Fibernet Aps/SE betaler for de mange ydelser, de får fra Østkraft, og hvordan samarbejdet mellem Bornholms Forsyning og Bornholms Fibernet Aps/SE fungerer. Vi har en mistanke om, at der formentlig er tale om en fuldstændig ubegrundet pris for de ydelser som Østkraft og Bornholms Forsyning leverer til Bornholms Fibernet ApS/SE

I praksis så er der så mange indikationer på, at Bornholms Fibernet ApS/SE bliver støttet økonomisk af Bornholms Regionskommune og de kommunale energiselskaber. Det er svært at anslå værdien af denne støtte, men med de omkostninger, der normalt er ved at etablere fiberinfrastruktur i Danmark, så vil vi påstå, at der er tale om en millionstøtte.

3. Case: Hvordan Østkrafts køb af jord til Bornholms Fibernet Aps foregik

I forbindelse med at vi gennem en årrække har set et på de vilkår som teleselskaber har, når de skal etablere vital infrastruktur ude i landets kommuner, så er vi løbet ind i mange interessante cases, hvor man af og til tænker, om de enkelte kommuner har en forståelse for, hvor vigtig moderne telekommunikation er for samfundet.

En af de kommuner, vi har set på, er Bornholms Regionskommune, hvor det kommunale elselskab Østkraft gennem lang tid har forsøgt at få en undtagelse fra kommunalfuldmagten, således at de kan drive et fiberselskab, der skal konkurrere mod de andre teleaktører, der agerer på Bornholm. Fra politisk side har man ikke givet Østkraft det råderum, som de ønsker, og i stedet har Østkraft indgået en eksklusiv aftale med Bornholms Fibernet ApS og SE angående brug af elselskabets fiber og tomrør.

I forbindelse med at vi lavede en landsdækkende undersøgelse af lejevilkårene for arealer til mobilmaster og antenner, har vi gennem aktindsigt fået adgang til de kommunale lejekontrakter, og vi kan i dem se, at lejeprisen i BRK er omkring 25 - 30.000 kroner om året for at leje et areal på 10 - 50 m² til en mobilmast / antenne.

I maj måned spurgte Venstres Michael Aastrup Jensen ministeren om lejepriserne ude i landets kommuner⁴, og efterfølgende lavede Erhvervsstyrelsen en mindre undersøgelse, hvor de kortlagde vilkårene i landets kommuner. I den undersøgelse står der, at den årlige lejepris for et areal til en mobilmast på kommunal jord på Bornholm⁵ er 11.500 kroner. I praksis påstår Bornholms Regionskommune over for ministeren, at de er en af de billigste kommuner i Danmark, når det kommer til at leje kommunale arealer til mobilinfrastruktur.

Efter at kommunen i en artikel på DR Bornholm påstod, at de var en af de billigste kommuner i Danmark, kontaktede vi BRK for at spørge, om de havde ændret priserne, siden jeg havde fået aktindsigt i 2011 og svaret var:

---

⁴ <http://www.ft.dk/samling/20121/almdel/kou/spm/70/svar/1050834/1245204/index.htm>

⁵ <http://www.ft.dk/samling/20121/almdel/kou/spm/70/svar/1050834/1245205.pdf>

I forhold til din forespørgsel angående regionskommunens indtægter vedrørende udlejning af faciliteter til teleselskaber kan det oplyses, at lejensiveauet ikke er ændret i forhold til regionskommunens svar den 11. september 2011.

Der er ikke indgået nye aftaler siden denne besvarelse, og i perioden har Bornholms Regionskommune afvist at indgå lejeaftale med en aktør under henvisning til, at den tilbudte leje for arealet var alt lav i forhold til tidligere indgåede lejeaftaler med teleselskaber.

Vi mente, at med den debat, der har været omkring den bornholmske teleinfrastruktur, er det vigtigt at finde ud af, hvad der var sket, og hvorfor bornholmerne skal snydes for god mobildækning på grund af en kommune, der kræver en høj leje for et stykke jord. Efter en masse skriverier, lykkedes det os at få aktindsigt i den korrespondance, der har været om det areal, som var omtalt i mailen, vi fik fra BRK.

Når man læser korrespondancen, viser det sig, at det ikke var et areal til en mobilmast men et areal på 50 m² til noget teleteknikudstyr, som den private aktør Bornholms Fibernet Aps skulle stille op. Nu er det sådan på Bornholm, at det kommunale elselskab, som er rigtig flinke og som ikke blot har givet Bornholms Fibernet Aps eksklusivret på at bruge Østkrafts fibernet og tomrør, men de håndterer også lejesagen for den private virksomhed Bornholms Fibernet ApS.

I kommunen fortæller cheffjuristen, at jorden, som Bornholms Fibernet Aps gerne vil leje, skal koste 30.000 kroner om året i leje, for det er det, som andre aktører betaler. Rent praktisk så betaler TDC i dag en årlig leje for 50 m², på kr. 29.503,63 (reguleres med 3% p.a.), og mobilselskabet 3 betaler for leje af 10 m², kr. 25.335,39 årligt (reguleres med 3% p.a.). De priser kan Østkraft ikke acceptere, og de foreslår, at man betaler 30.000 kroner en gang for alle for en 10-årig periode (årlig leje 3.000 kroner). Den pris kan kommunens cheffjurist ikke acceptere. Rent praktisk ved juristen godt, at man ikke kan diskriminere virksomheder, og dermed burde den sag være stoppet.

Østkrafts direktør Ole Schou Mortensen kan ikke acceptere kommunens beslutning og ringer til kommunes cheffjurist for at finde en løsning. De to bliver enige om, at en årlig leje på 30.000 kroner var for høj, og i stedet for at Bornholms Fibernet Aps skulle leje de 50 m² jord for 30.000 kroner om året som andre teleselskaber gør, så blev man enige om, at kommunen skulle sælge jorden. I en mail skriver BRK's cheffjurist følgende til nogle kollegaer i kommunen efter min anmodning om aktindsigt den 21. maj 2013:

Blot orientering om opfølgning på tidligere henv. om lejeniveau fra samme borger. Den aktør, vi sagde nej til var jo Fibernet Aps, da den tilbødte leje ikke kunne forsvares. Som I ved blev der i den forbindelse etableret en anden og mere smidig ordning i form af salg af arealet.

I praksis, så er det sådan, at når teleselskaber som TDC og mobilselskabet 3 henvender sig til kommunen, er der en meget høj årlig lejepris, mens når en lokal teleaktør henvender sig, så er der det, kommunen selv omtaler som en mere smidig ordning, hvor man kan købe arealer til en pris på 25.000 kroner, hvilket er 20 % under den årlige lejepris i kommunen.

Da vi fik adgang til denne sag, gik vi til pressen med den for at vise, hvilken urimelig behandling BRK giver forskellige teleaktører. Til DR Bornholm sagde kommunens chefjurist, at der ikke var sket en forskelsbehandling, men at Østkraft bare havde været smartere end mobiloperatørerne, der lejer arealer hos kommunen. Nu er det sådan, at vi gerne ville undersøge, om det var tilfældet, at det rent faktisk var Østkraft, der var smartere, eller om kommunen laver forskelsbehandling.

Vi har gennem aktindsigt fundet ud af, at TDC, Telenor, Telia og 3 har planlagt at etablere en ny mobilmast på Humleløkken i Rønne. Det areal har BRK tilbudt operatørerne at leje og på en forespørgsel fra dem, der håndterer sagen for mobiloperatørerne om muligheden for evt. at købe jorden, svarer kommunen, at det ikke er deres politik at sælge jord til disse formål. Rent praktisk så har kommunen solgt jord til Østkraft, så de slap for en høj leje, samtidig med at man giver et afslag til mobiloperatørerne, når det kommer til at købe et areal til en ny mobilmast.

At der sker denne form for diskriminering, overrasker os ikke, omvendt så mener vi, at det er skræmmende at se, hvor afslappet BRK tager tingene, når de fortæller offentligheden, om hvad der rent faktisk sker. Denne sag bør få de ansvarlige myndigheder til at se på, om der andre steder i Danmark sker diskriminering af teleselskaberne, og om de lokale fiberselskaber har bedre vilkår end de nationale teleselskaber.

4. Konklusion

Hvis man ser på hvordan telemarkedet fungerer, og hvor vigtigt det er for industrien at have stabile og forudsigelige rammebetingelser, så er Bornholm en del af Danmark hvor en stor del af forudsigeligheden er elimineret og erstattet af lokalnepotisme.

I Danmark er der en række teleselskaber, som hvert år til sammen investerer tæt på 7 milliarder kroner i infrastruktur, og en del af disse penge bliver allokeret til Bornholm, således at selskaberne kan servicere de kunder, de har på øen, og således at de kan leve op til de forpligtigelser, de har i relation til de mobillicenser, de har.

I resten af Danmark kender operatørerne deres konkurrenter, og de ved, at der er vandtætte skotter mellem den private telesektor og de offentlige pengekasser. Hvis man ser på Bornholm, så er det tydeligt, at den kommunale forvaltning arbejder sammen med det kommunale Østkraft og det kommunale Bornholms Forsyning med at stimulere den private virksomhed, som Bornholms Fibernet Aps driver i konkurrence med landets teleselskaber.

Når man ser på hvordan Østkrafts bestyrelsesformand, som er politisk valgt, ser på telemarkedet på Bornholm, så er det meget tydeligt, at han ser stort på en række forvaltningsretslige regler, og at el-kundernes værdier er fundamentet for Bornholms Fibernet Aps. Det er sådan, at Østkraft ser det som deres job at stimulere konkurrencen på Bornholm, og de ser det som deres job at lægge et pres på de teleselskaber, der agerer på et liberaliseret marked.

Når man ser på Bornholms Forsyning, så er det tydeligt, at den økonomiske støtte, som de yder gennem "billigt" gravearbejde til den private aktør Bornholms Fibernet Aps, er af en sådan størrelse, at den ifølge vore beregninger andrager adskillige millioner kroner. En ting er at man yder den støtte, noget andet er, at den er med til at gøre fjernvarmen på Bornholm dyrere, idet de lavere graveomkostninger, man kunne opnå gennem samgravningsreglerne, som Energi Styrelsen har lavet, ikke kommer varmekunderne til gode.

Holder man processen op i mod de ambitioner, som politikerne har for Danmark, når det kommer til den digitale udvikling, bliver det meget svært for operatørerne at hjælpe politikerne med at sørge for, at bornholmerne skal få adgang til digital infrastruktur. Hvis man er teleselskab i Danmark, og man skal konkurrere mod en kommune og to kommunale virksomheder, som yder økonomisk støtte til en konkurrent, så ville vi på det bestemteste overveje, om det er værd at investere på Bornholm.

Ser man på de omkostninger, der er forbundet med at bygge og drive den digitale infrastruktur og den måde, som omkostningerne udvikler sig i et marked, hvor priserne og omsætningen falder, er der behov for, at der sker noget. Der er masser af konkurrence på telemarkedet i Danmark - omvendt kommunal konkurrence er af en sådan beskaffenhed, at den er med til at skævvride konkurrencen på en måde, der gør det mindre attraktivt at investere.

Når man ser på den måde, som sagsbehandlingen foregår på Bornholm, er der brug for at få ryddet op. Det, der sker på Bornholm, er af en sådan karakter, at der bør gribes ind politisk, og det kan ikke gå hurtigt nok.

Der er ingen tvivl om, at hvis man fra politisk side har et ønske om, at Danmark skal være et land, hvor borgerne har adgang til digital infrastruktur, så skal hele den proces, der går fra en mobiloperatør får en mobillicens, til at han kan levere kunderne mobildækning, optimeres. Hvis vi ser på Bornholm, så er udfordringerne langt mere omfattende, end de er i andre dele af landet, hvor man os bekendt ikke har kommunale forsyningsselskaber, der forgylder lokale aktører.

Det store spørgsmål er, hvordan det politiske system vil forholde sig til de problemstillinger, som Strand Consult med rapporten *"Vilkår for leje af kommunale arealer, der bruges til vital samfundsmæssig infrastruktur"* har skaffet og gjort tilgængelige for en bredere offentlighed.

STRAND^{CONSULT}

**Contact us today for the information
you need on the mobile market**

Name:

Address:

Country:

Company:

Job title:

Email:

Phone:

☐

I would like information about Strand Consult's "**Vilkår for leje af kommunale arealer, der bruges til vital samfundsmæssig infrastruktur**"

☐

I would like information about Strand Consult's **Strategic Reports**

☐

I would like information about Strand Consult's **Strategic Workshops**

☐

I would like to sign up for Strand Consult's **free newsletter**

More information about our reports and workshops: www.strandreports.com

Comments:

Send to:

order@strandconsult.dk

Strand Consult

Pilestræde 41 - 43

DK - 1112 Copenhagen K

Denmark

Fax: +45 33 93 75 20

W O R K S H O P S